

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Lublinie

LLU. 410.017.02.2019

Pan Karol Czachajda
Dyrektor
Pogotowia Opiekuńczego
w Lublinie
ul. Kosmonautów 51
20-358 Lublin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/19/043 - Opieka nad dziećmi w pogotowjach opiekuńczych i rodzinnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Pogotowie Opiekuńcze, ul. Kosmonautów 51, 20-358 Lublin (dalej: „PO”, Pogotowie” lub „Placówka”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Karol Czachajda, Dyrektor od 21 listopada 2017 r. Poprzednio, w okresie od 1 marca 1996 r. do 19 listopada 2017 r. Dyrektorem był Michał Misztal.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość przyjęcia i realizacja opieki nad dziećmi w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego. 2. Prawdliwość i skuteczność działań placówki na rzecz unormowania sytuacji dzieci.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2019 (I półrocze) ¹
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontrolerzy	Ewa Kulik, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/160/2019 z 15 października 2019 r. Katarzyna Kuzioła, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/171/2019 z 6 listopada 2019 r. (akta kontroli tom I str. 4-11)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Pogotowie zapewniło dzieciom przyjętym w trybie interwencyjnym niezbędną opiekę oraz warunki zgodne z § 18 ust. 1 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁴. Po przyjęciu dziecka Placówka podejmowała niezwłoczne działania w celu pozyskania dokumentacji pozwalającej na ustalenie stanu psychofizycznego dziecka, a także jego sytuacji rodzinnej, potrzeb edukacyjnych i zdrowotnych. Opracowywano diagnozy - średnio w ciągu około 21 dni po przyjęciu dzieci do Placówki. Prowadzono wymaganą przepisami dokumentację tj. plany pomocy dziecku i kart pobytu, a Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka dokonywał tej oceny nie rzadziej niż co pięć miesięcy. Po zmniejszeniu liczby miejsc interwencyjnych (co nastąpiło z końcem marca 2019 r.) Placówka przekraczała dopuszczalną liczbę dzieci określoną w decyzji i nie pozyskiwała stosownego zezwolenia Wojewody, na przyjęcie dzieci na podstawie orzeczenia sądu (tj. poza trybem interwencyjnym). Dwa z planów pomocy dziecku nie zostały sporządzone we współpracy z asystentem rodziny, a w pięciu nie dokonano odpowiedniej modyfikacji ich treści. Nieudokumentowano zaświadczeniami o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego spełnienia - przez osoby pracujące z dziećmi - wymagania zawartego

¹ Dla realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dowody sporządzone przed i po tym okresie.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2011 r., Nr 292 poz. 1720, dalej: „rozporządzenie w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej”.

w art. 98 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁵.

Placówka współpracowała z instytucjami odpowiedzialnymi za udzielenie pomocy przebywającym w niej dzieciom, a także z rodzinami biologicznymi podopiecznych. Nie podejmowała jednak wystarczających i niezwłocznych działań zmierzających do unormowania sytuacji dzieci oraz skrócenia czasu ich pobytu. Ustalenia kontroli wskazują na przypadki, w których Pogotowie nie podejmowało działań lub podejmowało je ze znaczną zwłoką w ramach toczących się postępowań sądowych w stosunku do dzieci poniżej 10 roku życia, które zostały przyjęte do Placówki w latach 2014-2015. W ocenie NIK w istotny sposób wpłynęło to na przedłużenie pobytu tych dzieci pod doraźną opieką Placówki.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość przyjęcia i realizacja opieki nad dziećmi w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego

Opis stanu faktycznego

1.1. Warunki organizacyjne i procedury związane z przyjęciem dziecka do placówki w trybie interwencyjnym

W województwie lubelskim działało w latach 2017, 2018 i 2019 (I półrocze) odpowiednio: 85, 93 i 82 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym: 46, 42 i 43 typu socjalizacyjnego, a wśród nich - w 2017 r. oraz na koniec I półrocza 2019 r. - było 27 placówek z odpowiednio 96 i 118 miejscami interwencyjnymi, a w 2018 r. 25 z 98 miejscami tego typu. W latach 2017-2018 (oraz w I kwartale 2019 r.) działała jedna placówka typu interwencyjnego, która dysponowała 30 miejscami. W pieczy zastępczej przebywało w badanych latach średnio około 3,5 tys. dzieci, z tego w instytucjonalnej odpowiednio: 1.044, 974 i 967.

W tym samym okresie w Mieście Lublin działało 17 placówek opiekuńczo-wychowawczych, z tego z miejscami interwencyjnymi: po 10 w latach 2017-2018 (łącznie 31 miejsc) i 11 w 2019 r. (z 47 miejscami). Objęte niniejszą kontrolą Pogotowie, jako jedyna placówka w województwie i w Lublinie, posiadało do końca I kwartału 2019 r. wyłącznie miejsca interwencyjne. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej wynosiła: 664, 633 i 640, w tym w instytucjonalnej umieszczonych było około 1/3 dzieci (222, 198 i 202).

(akta kontroli tom I str. 91-92, 116)

1.1.1. W okresie objętym kontrolą (do 25 marca 2019 r.) Pogotowie działało jako „całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza, realizująca zadania placówki typu interwencyjnego”⁷. Według danych z rejestru placówek opiekuńczo-wychowawczych prowadzonego przez Wojewodę Lubelskiego, Pogotowie w tym okresie dysponowało 30 miejscami o charakterze interwencyjnym. Na tej podstawie w Regulaminie organizacyjnym⁸ z 23 stycznia 2014 r. określono liczbę miejsc.

W dniu 15 marca 2019 r. Prezydent Miasta Lublin (organ prowadzący Placówkę) wniósł do Wojewody o zmianę ww. decyzji, tj. rozszerzenie działalności o typ socjalizacyjny. W uzasadnieniu Prezydent wskazał na potrzeby dzieci, które po okresie czasowego pobytu w trybie interwencyjnym, kierowane są do placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, a pozostawienie ich

⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 1111, ze zm.) dalej: „ustawa o systemie pieczy zastępczej”.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Decyzja Wojewody z 14.03.2011 r. oraz Uchwała Rady Miasta Lublin Nr 610/XXIV/2012 z 18 października 2012 r.

⁸ Ustalonym w załączniku do zarządzenia Prezydenta Miasta Lublin nr 58/1/2014 z 23 stycznia 2014 r.

w dotychczasowym środowisku wychowawczym będzie korzystne dla ich rozwoju psychospołecznego.

Decyzją zmieniającą z 26 marca 2019 r. Wojewoda zezwolił na prowadzenie Pogotowia łączącego zadania placówki typu interwencyjnego i socjalizacyjnego, z łączną liczbą 30 miejsc, w tym 16 interwencyjnych i 14 socjalizacyjnych (z terminem do dnia 1 stycznia 2021 r.).

(akta kontroli tom I str. 12-35)

Środki finansowe na funkcjonowanie Pogotowia pochodziły z budżetu Miasta Lublin⁹. Wydatki w 2017 r. wyniosły 2.212,9 tys. zł i stanowiły ok. 92% planu po zmianach. W 2018 r. wykonanie wydatków wyniosło 2.014,3 tys. zł i stanowiło ok. 93% planu po zmianach. Na 30 czerwca 2019 r. wydatki wyniosły 1.079,3 tys. zł i stanowiły ok. 49% planu po zmianach.

Według Dyrektora Pogotowia przyznane kwoty zabezpieczały bieżące potrzeby Placówki. Niezaspokojone potrzeby inwestycyjne wynosiły ok. 200-240 tys. zł i dotyczyły wykonania kostki brukowej w ciągu komunikacyjnym parkingu. Dyrektor zaznaczył, że w ostatnich latach Placówka zachowawczo konstruowała potrzeby finansowe z uwagi na potrzebę obniżenia kosztu pobytu dziecka.

Średnie miesięczne wydatki na utrzymanie wychowanka w Placówce wyniosły w 2017 r. 8.378,88 zł, w 2018 r. 8.084,70 zł, w 2019 r. (w I półroczu) 12.020,76 zł i były najwyższe w Mieście Lublin.

(akta kontroli tom I str. 96-100, 213-217, 425)

1.1.2. W latach 2017-2019 (I półrocze) do Placówki przyjęto 110 dzieci¹⁰, w tym w 2017 r. 40, w 2018 r. 40¹¹, a w 2019 r. (do 30 czerwca) 30. Ponadto, według stanu na 1 stycznia 2017 r. w Pogotowiu przebywało 23 dzieci przyjętych w latach 2014-2016¹², co oznaczało, że łącznie w okresie objętym kontrolą było 133 dzieci. Największą grupę stanowiły dzieci w wieku 10 i więcej lat (109) oraz 24 poniżej 10. roku życia¹³.

(akta kontroli tom I str. 71-74)

W latach 2017-2019 (do 25 marca) w Placówce nie wystąpiły przekroczenia limitu 30 miejsc interwencyjnych, a od 26 marca do 23 maja 2019 r. limitu 16 miejsc interwencyjnych. Przyjęcia ponad limit w okresie objętym kontrolą miały miejsce: o jedno dziecko (24 i 30 maja oraz 1-4 czerwca), o dwoje dzieci (25-29 i 31 maja oraz 5-6 czerwca), o troje (6-27 oraz 29-30 czerwca) oraz o czworo (28 czerwca). Przekroczenia takie miały miejsce także w trakcie czynności kontrolnych NIK, tj.: o jedno dziecko (22 października-3 listopada 2019 r.), o dwoje (4-13 listopada 2019 r.), o troje (14-15 listopada 2019 r.), o sześcioro (16-21 listopada 2019 r.).

(akta kontroli tom I str. 350, 405-406, 443-448, 462)

Pogotowie dysponuje odpowiednią liczbą miejsc i możliwością zapewnienia opieki. W okresie, od listopada 2017 r.¹⁴ do grudnia 2019 r. wystąpił jeden przypadek, w którym odmówiono przyjęcia dziecka. Chodziło o kolejne przyjęcie chłopca przywożonego (od 24 lipca do 5 września 2018 r.) przez Policję, który siedmiokrotnie uciekał.

(akta kontroli tom I str. 167)

1.1.3. W obowiązującym w Pogotowiu (w okresie od 2017 r. do 12 grudnia 2018 r.) „schemacie przyjęcia dziecka”, hasłowo wskazane były czynności, osoby za nie odpowiedzialne (wg stanowisk) oraz sposób i okres ich wykonania. Zakładano

⁹ Z rozdziału 85510 Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych.

¹⁰ Według rejestru Placówki w okresie tym miało miejsce 144 przyjęć, lecz niektóre dzieci ze względu na ucieczki, które miały miejsce w tym samym lub następnym dniu po przyjęciu, rejestrowane były w Placówce nawet kilkakrotnie.

¹¹ Na 51 przyjęć.

¹² Dwójka rodzeństwa 3 i 5 lat przyjętych w 2014 r., pięcioro dzieci przyjętych w 2015 r., w tym dwójka rodzeństwa 5 i 6 lat, 16 dzieci przyjętych w 2016 r., w tym dwa rodzeństwa (czwórka dzieci w wieku 8, 10, 11 i 13 lat oraz dwoje w wieku 3 i 13 lat).

¹³ 9-latków (4), 8-latków (3), 7-latków (4), 6-latków (4), 5-latków (4), 4-latków (2), 3-latków (3).

¹⁴ Dane od objęcia kierownictwa Placówki przez obecnego Dyrektora.

niezwłoczną realizację następujących czynności: rozmowa wstępna dziecka z dyrektorem/psychologiem; przydzielenie miejsca (z uwzględnieniem płci i wieku), zaopatrzenie w środki czystości, zapoznanie z rozkładem mieszkania/Placówki, za które odpowiedzialny był dyżurny wychowawca. W pierwszym dniu pobytu: wychowawca zapoznawał dziecko/dzieci z mieszkańcami oraz pracownikami, obowiązującymi zasadami, rozkładem dnia, prawami i obowiązkami.

Z dniem 13 grudnia 2018 r. wprowadzone zostały w Placówce „Procedury przyjęcia dziecka”, które wyznaczały szczegółowe ścieżki postępowania (w tym czynności i osoby za nie odpowiedzialne) w zależności od powodu umieszczenia dziecka, tj.:

- przyjęcia po wydaniu przez sąd postanowienia o umieszczeniu dziecka (w tym w dwóch sytuacjach: przesłania do Placówki postanowienia przed przybyciem dziecka oraz doprowadzenia dziecka przez osobę posiadającą postanowienie),
- przyjęcia w trybie interwencyjnym, tj. w zależności od tego czy dziecko zostało doprowadzone przez służby mundurowe lub pracownika służb wspomagania rodziny, czy rodzica lub opiekuna; czy też dziecko zgłosiło się samodzielnie lub w przypadku przyjęcia dziecka niewymagającego zabezpieczenia jego dobra na dłuższy czas (np. uciekinierzy z domów, placówek itp.).

Procedury te - bez względu na wariant przyjęcia - zakładały w każdym przypadku przeprowadzenie z dzieckiem rozmowy adaptacyjnej, skierowanie do kąpieli, doposażenie w niezbędną bieliznę i odzież oraz podanie posiłku, a także wskazanie miejsca w sypialni, łóżka, miejsca do przechowywania rzeczy osobistych.

Zgodnie z uwagą zamieszczoną w procedurze: „przed przyjęciem istnieje obowiązek ustalenia czy dziecko nie znajduje się pod wpływem alkoholu lub środków psychoaktywnych. W sytuacji takiego podejrzenia nie jest uruchamiana procedura przyjęcia, lecz niezwłocznie powiadamiane są służby ratunkowe w celu przewiezienia dziecka do Placówki medycznej”.

Do końca 2017 r. w porze nocnej dyżurował jeden wychowawca. W styczniu 2018 r. zmieniony został Regulamin pracy Pogotowia poprzez wprowadzenie systemu równoważnego czasu pracy. Zmiany te skutkowały zapewnieniem stałej opieki w porze nocnej przez dwóch wychowawców, dyżurujących równolegle, tj. po jednym w grupie chłopięcej i dziewczęcej.

Fakt przybycia dziecka był odnotowywany w raporcie z przebiegu dyżuru (wprowadzonym od kwietnia 2018 r.), wykazie imiennym nowo przyjętych wychowanków (od grudnia 2018 r.) oraz księdze ewidencyjnej wychowanków. Zakładano dziecku kartę pobytu. Na podstawie wymienionej dokumentacji nie udało się sprawdzić jak wyglądał faktyczny przebieg procedury przyjęcia dziecka do Placówki w dniach wolnych od pracy i/lub w porze nocnej¹⁵.

(akta kontroli tom I str. 41, 43-44, 47-53, 65-67, 462)

1.1.4. Według „schematu przyjęcia dziecka” do Pogotowia w pierwszym tygodniu jego pobytu: pedagog był zobowiązany do ustalenia jego sytuacji szkolnej (nawiązanie kontaktu z dotychczasową szkołą, ewentualne przeniesienie do innej); pielęgniarka/lekarz rodzinny do zdiagnozowania stanu zdrowia dziecka, sporządzenia bilansu, przeglądu czystości, a pracownik socjalny do określenia sytuacji rodzinnej. Obowiązki te - wg „Procedury przyjęcia dziecka” (obowiązującej od 13 grudnia 2018 r.) - zostały uzupełnione o zobowiązanie pracownika socjalnego lub - w przypadku jego nieobecności - psychologa/pedagoga do wystąpienia do właściwego sądu z wnioskiem „o wydanie postanowienia o umieszczeniu w Pogotowiu w trybie pilnym”. Ww. pracownicy byli zobligowani także do pilnego powiadomienia o przyjęciu dziecka: Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie (MOPR), sądu i ewentualnie centrum pomocy rodzinie (wg miejsca zamieszkania dziecka).

(akta kontroli tom I str. 41, 43-44, 47-53)

¹⁵ Dzieci z badanej próby przyjęte w I półroczu 2019 r. (w IV kwartale 2018 r. w Placówce nie było przyjęć).

Analiza objętej szczegółowym badaniem dokumentacji¹⁶ 11 (z 15 dzieci¹⁷) przebywających w Pogotowiu w latach 2017-2019 wykazała, że:

- w pięciu przypadkach Dyrektor Pogotowia poinformował nie później niż w ciągu 24 godzin - sąd, MOPR, właściwe powiatowe centrum pomocy rodzinie o przyjęciu dziecka, zgodnie z art. 103 ust. 8 ustawy o pieczy zastępczej, natomiast sześćoro dzieci zostało przyjętych do Placówki w piątek lub sobotę i informacja taka została przesłana w pierwszym dniu roboczym (poniedziałek);

- we wszystkich przypadkach Placówka nie czekając na MOPR/PCPR podejmowała niezwłoczne czynności w celu pozyskania jak największej liczby dokumentów/danych dotyczących przyjętych dzieci; w ośmiu badanych przypadkach, MOPR wraz z dokumentem skierowania dziecka do Placówki, przesłał tylko odpis aktu urodzenia dziecka/śmierci rodzica, informując jednocześnie, że pozostała dokumentacja, o której mowa w § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, zostanie przekazana dopiero po jej uzyskaniu (przez MOPR). W jednym przypadku wszystkie dokumenty pozyskane zostały wyłącznie przez Pogotowie¹⁸. Natomiast w odniesieniu do dwójki dzieci spoza Lublina, w gromadzeniu dokumentacji aktywnie uczestniczył właściwy PCPR.

Analiza korespondencji prowadzonej przez Placówkę wykazała, że we wszystkich zbadanych przypadkach z jej inicjatywy zostały pozyskane dokumenty o stanie zdrowia dziecka, niezbędna dokumentacja szkolna, opinie wydane przez Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne lub komisje orzekające np. w sprawach niepełnosprawności. W odniesieniu do informacji o prowadzonej pracy z rodziną dziecka i jej rezultatach - w dwóch zbadanych przypadkach – stwierdzono, że właściwy PCPR przekazał ją niezwłocznie po przyjęciu dzieci do Placówki. W przypadku MOPR przekazywana była dopiero po opracowaniu przez Pogotowie dokumentów istotnych dla dziecka (diagnozy psychofizycznej i planu pracy z dzieckiem).

(akta kontroli tom I str. 311, tom II str. 283-437, 315)

Dyrektor Pogotowia podał, że negatywnym tego skutkiem było przedłużanie się procesu diagnostycznego oraz utrudnione przygotowanie planu pomocy dziecku. Dodatkowo obciążało to pracowników Pogotowia.

Ze szczegółowej analizy terminów przekazania przez MOPR dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną dziecka wynika jednak, że w ośmiu przypadkach (z próby kontrolnej w Placówce), dokumentacja z MOPR wpłynęła po opracowaniu przez Placówkę diagnozy psychofizycznej i planu pomocy dziecku.

Dyrektor MOPR, w odpowiedzi na pytania NIK¹⁹ poinformowała, że Ośrodek należycie wywiązywał się ze swoich obowiązków w odniesieniu do przekazywania dokumentacji zawierającej informacje o prowadzonej pracy z rodziną.

(akta kontroli tom I str. 412, 414, tom II str. 283, 285-315)

1.1.5. Na próbie dokumentacji 15 dzieci ustalono, że powodem ich przyjęcia było:

- w sześciu przypadkach doprowadzenie przez Policję (dwójka dzieci w wieku 3 i 5 lat ze względu na przemoc domową; trójka dzieci w wieku 4, 7 i 9 lat – w związku z kolejnym pozostawieniem ich bez opieki przez niewydolną wychowawczo matkę; 13-latka, której ojciec odmówił odebrania córki z komisariatu po kolejnej ucieczce

¹⁶ Opracowanej przez PO w latach 2017-2019.

¹⁷ Do próby kontrolnej wybrano: dziesięćoro dzieci, które opuściły placówkę w latach 2017-2018 (w tym pięćoro, które miały poniżej 10 lat w chwili przyjęcia do placówki i pięćoro, które przebywały w niej powyżej 3 miesięcy) oraz pięćoro, które przebywały najdłużej w Placówce w miesiącu rozpoczęcia niniejszej kontroli (w październiku 2019 r.). Czwooro z 15 dzieci ujętych w próbie zostało przyjętych do Placówki w latach 2014-2015, kryterium wyboru w ich przypadku był okres przebywania w Placówce, tj. 32-36 miesięcy i jej opuszczenie w latach 2017-2018.

¹⁸ Z uwagi na spór toczący się pomiędzy Miastem Lublin a innym powiatem dotyczący ustalenia „powiatu pochodzenia dziecka” (tym samym źródła finansowania jego pobytu) przed umieszczeniem w pieczy zastępczej, MOPR nie wydał skierowania o umieszczeniu dziecka w Placówce.

¹⁹ Skierowane w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

- z domu, 6-latek z powodu upojenia alkoholowego matki (przyjęty wraz z bratem ze względu na zaniedbanie i niedożywienie dzieci), 10-latek po ucieczce z domu,
- w czterech przypadkach orzeczenie sądu uzyskane z inicjatywy: szpitala (dla 11-latki pobitej przez matkę), dyrektora Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (dla 15-latki, która była zaniedbywana przez matkę, bez stałego miejsca zamieszkania), kuratora (dla 11-latki i 15-latka w związku z problemami wychowawczymi i niewydolnością rodziców);
 - na wniosek rodziców (16-latki) w związku trudnościami wychowawczymi,
 - na wniosek siostry, która tworzyła (dla 16-latki) rodzinę zastępczą - ze względu na nasilające się problemy wychowawcze i „utrata kontroli” nad jej życiem;
 - na wniosek pracownika opieki społecznej (w przypadku 10-latka z uwagi na nadużywanie alkoholu przez ojca, matka porzuciła dziecko kilka lat wcześniej).

(akta kontroli tom II str. 316-437)

1.1.6. W latach 2017-2019 (I półrocze) w Pogotowiu przebywało łącznie 24 dzieci w wieku poniżej 10 roku życia (w dniu ich przyjęcia), z tym, że pięcioro zostało w tym samym dniu wypisanych²⁰, jedno dziecko przebywało dwa dni, dwójka 13 dni, jedno ponad miesiąc, trójka (w tym dwuosobowe rodzeństwo) trzy miesiące, trzyosobowe rodzeństwo pięć miesięcy, jedno 11 miesięcy, jedno 13 miesięcy, jedno 17 miesięcy, dwójka (rodzeństwo) 22 miesiące, dwójka (rodzeństwo) 32 miesiące i dwójka (rodzeństwo) 36 miesięcy.

Przedłużające się pobyty dzieci poniżej 10 roku życia wynikały głównie z przestrzegania zasady nierozdzielania rodzeństwa²¹.

Na podstawie analizy dokumentacji dzieci z próby kontrolnej uzupełnionej wyjaśnieniami Dyrektora Placówki ustalono, że w przypadku trójki rodzeństwa w wieku 4, 7 i 9 lat (przyjętej w marcu 2018 r. wraz z dwójką starszego rodzeństwa 11 i 13 lat), która przebywała w Pogotowiu przez 5 miesięcy: na podstawie art. 112⁸ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego²² – rodzeństwo nie zostało rozdzielone. Placówka nie podejmowała działań w celu przeniesienia dzieci do innej pieczy zastępczej, dlatego, że rodzice czynili starania o przekazanie dzieci pod ich opiekę. Sytuacja była jednak skomplikowana, ponieważ rodzice byli rozwiedzeni, zamieszkiwali w różnych miastach wojewódzkich i nie mogli się porozumieć jak podzielić się obowiązkami rodzicielskimi i opieką nad dziećmi. Ostatecznie rodzeństwo zostało decyzją sądu rozdzielone. Dwóch chłopców 13 i 9 lat, zostało przekazanych pod opiekę ojca, a 7-letni chłopiec oraz dwie dziewczynki w wieku 4 i 11 lat wróciły do matki. Niestety dwójka młodszych dzieci, przekazanych matce w sierpniu 2018 r., w lipcu 2019 r. ponownie została przyjęta do Placówki.

(akta kontroli tom I str. 71-74, 345, 348, tom II str. 350-385, 403-412)

Pozostałe przykłady dotyczące dzieci poniżej 10 roku życia (z próby kontrolnej) - przebywających w Placówce odpowiednio 32 i 36 miesięcy – zostały opisane w punktach odpowiednio 2.1. i 2.3.2. niniejszego wystąpienia.

1.2. Opracowanie diagnozy psychofizycznej oraz planu pomocy dziecku

Sporządzenie - w latach 2017-2019 - diagnozy psychofizycznej, dla jedenaściorga (spośród 15 badanych) dzieci trwało od 14 do 28 dni od przyjęcia dziecka, tj. średnio około 20,5 dnia.

Dla pozostałej czwórki dzieci objętych próbą, diagnozy zostały sporządzone w latach 2014-2015, w czasie od 15 do 37 dni, tj. średnio 25,5 dnia.

²⁰ Troje z nich zostało oddanych pod opiekę rodzica biologicznego, a dwójka została przeniesiona do innej placówki (domu pomocy społecznej dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie).

²¹ W przypadku dziecka przebywającego 11 miesięcy (3-latki), które było w Pogotowiu wraz ze starszą 13-letnią siostrą, aż do wydania przez sąd postanowienia umieszczającego je w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej. Podobnie było w przypadku dziecka przebywającego przez 13 miesięcy wraz z dwoma braćmi w wieku 10 i 11 lat. Po 13 miesiącach sąd wydał postanowienie o przeniesieniu dzieci do innej placówki. Dwuosobowe rodzeństwo po 22 miesiącach pobytu interwencyjnego zostało przeniesionych postanowieniem sądu na miejsca socjalizacyjne w Pogotowiu.

²² Dz.U. z 2019 r. poz. 2086, ze zm.

Dyrektor Placówki – odnosząc się do przypadków sporządzenia diagnoz po 20 i więcej dniach - stwierdził, że z uwagi na zmiany kadrowe nie jest w stanie wyjaśnić przyczyn sporządzenia diagnozy po 28 dniach - dla 16-latki przyjętej w kwietniu 2017 r. Z kolei opracowanie diagnozy dla 13-latki po 21 dniach było spowodowane trudnościami ze skontaktowaniem się z jej rodzicami. W przypadku trójki rodzeństwa diagnozy zostały sporządzone po 21 dniach, gdyż równolegle były diagnozowane wszystkie dzieci z rodzeństwa (pięcioro).

W ocenie Dyrektora zachowany był w latach 2017-2019 warunek niezwłoczności sporządzenia diagnozy psychofizycznej, gdyż: zakończenie procesu diagnozowania dziecka średnio w ciągu 20 dni można uznać za niezwłoczny. Diagnoza w przypadku placówki interwencyjnej jest szczególnie trudna do przygotowania. Proces ten rozpoczyna się w chwili przyjęcia dziecka obserwacjami wielu osób z nim pracujących. Poza tym obejmuje ona wiele aspektów funkcjonowania dziecka. Niezbędne do jej sporządzenia jest dotarcie do informacji dotyczących funkcjonowania systemu rodzinnego oraz przyczyn kryzysu. Poza tym trudne i wymagające czasu jest często dotarcie do dokumentacji dziecka znajdującej się w posiadaniu niewspółpracujących rodziców lub instytucji wymagających zgody opiekuna prawnego na jej udostępnienie. Równie problematyczne jest pozyskanie zaufania dziecka, często zranionego psychicznie, odrzuconego, mającego problemy emocjonalne, a jest to niezbędne do zdiagnozowania problemów jakie ono napotyka oraz ustalenia programu terapeutycznego.

(akta kontroli tom I str. 75-76, 345-349)

Diagnozy sporządzone w latach 2017-2019 dla 11 badanych dzieci zawierały informacje wymagane przez § 14 ust. 3 i 4 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. w szczególności mocne i słabe strony dziecka, jego potrzeby, przyczyny kryzysu w rodzinie, relacje dziecka z jego najbliższym otoczeniem oraz osobami dla niego ważnymi, stan rozwoju, wskazania dotyczące dalszej pracy pedagogicznej z dzieckiem i pracy z jego rodziną. Badane diagnozy oddawały sytuację dziecka.

(akta kontroli tom II str. 316-437)

W latach 2017-2019 plany pomocy dla 11 dzieci zostały opracowane na podstawie diagnozy psychofizycznej od 1 do 11 dni od jej sporządzenia. W przypadku czwórki dzieci, dla których plany przygotowano w latach 2014-2015, nastąpiło to od 2 do 14 dni od opracowania diagnozy.

W dwóch przypadkach (z 11) stwierdzono, że wychowawcy nie opracowali planów we współpracy z asystentem rodziny²³. Sytuacja taka miała miejsce w przypadku 10-letniego wychowanka (w październiku 2017 r.) oraz 11-letniej podopiecznej (w czerwcu 2019 r.).

Plany pomocy zawierały cele i działania długoterminowe i krótkoterminowe. Cele te uwzględniały sytuację dziecka i potrzeby indywidualne.

(akta kontroli tom I str. 75-76, tom II str. 316-437)

Na podstawie badanej dokumentacji 15 dzieci ustalono, że plany pomocy dziecku nie zostały zmodyfikowane w przypadku pięciorga dzieci, w tym:

- w trzech przypadkach w związku ze zmianą sytuacji dziecka (chłopca 6-letniego z powodu braku możliwości powrotu do rodziny biologicznej oraz dwóch dziewczynek w wieku 11 i 13 lat w związku z umieszczeniem ich przez sąd odpowiednio w ośrodku socjoterapii i w wychowawczym),
- w dwóch w związku z koniecznością aktualizacji planu nie rzadziej niż co pół roku na podstawie § 15 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (w przypadku 10 i 15-latka przebywających w Pogotowiu 14 miesięcy).

(akta kontroli tom I str. 75-76, tom II str. 316-437)

²³ Brak było odpowiednich podpisów i adnotacji.

Analiza próby dokumentacji z posiedzeń Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji 15 dzieci wykazała, że:

- okresowe oceny miały miejsce zwykle co pięć miesięcy, w niektórych przypadkach co trzy;
- pierwsze posiedzenia Zespołu zwoływano w następujących okresach:
 - a) w przypadku czwórki dzieci przyjętych w latach 2014-2015 pierwszy Zespół miał miejsce po czterech dniach dla 16-latki, a dla dzieci poniżej 10. roku życia po 78 dniach (w przypadku dwójki rodzeństwa w wieku 3 i 5 lat) i po 100 dniach (w przypadku 6-latka);
 - b) w przypadku 11 dzieci (przyjętych w latach 2017-2019) pierwsze oceny odbyły się: dla ośmiorga w wieku 10 i więcej lat – w okresie od 55 do 97 dni od przyjęcia do Placówki, natomiast dla trójki poniżej 10 roku życia po 83 dniach. Przypadek oceny sytuacji dziecka po 97 dniach dotyczył 11-latki.

Dyrektor Pogotowia stwierdził, że przyjęto praktykę organizowania Zespołu pod koniec trzymiesięcznego pobytu, uznając, że jeśli sąd rodzinny nie podejmie w pierwszych tygodniach żadnej decyzji rozstrzygającej o sytuacji dziecka, wówczas Zespół dokona szczegółowej oceny tej sytuacji. Zdaniem Dyrektora trzy miesiące to okres pogłębionej analizy dotyczącej funkcjonowania dziecka oraz jego rodziny i możliwość ustalenia dalszych planów dotyczących jego przyszłości. W przypadku trójki rodzeństwa, dla której pierwszy Zespół odbył się po 83 dniach, przedmiotem oceny była także sytuacja starszych dzieci z rodzeństwa, które zostało przyjęte do Placówki (łącznie pięcioro), co wymagało odpowiedniego przygotowania i czasu. W przypadku 11-latki Zespół zebrał się po 97 dniach (pod koniec sierpnia), gdyż – z uwagi na okres wakacyjny i urlopowy - trudno było zebrać się we właściwym gronie. Dyrektor Pogotowia stwierdził, że w związku ze zmianami kadrowymi (w szczególności odejściem z pracy w 2018 r. pracownika socjalnego) nie potrafi wskazać przyczyn wydłużonego okresu od przyjęcia dziecka do pierwszego Zespołu w latach 2014-2017.

(akta kontroli tom I str. 75-77, 414, tom II str. 316-437)

Analiza okresowych ocen sytuacji dziecka, sporządzonych w latach 2017-2019 podczas 21 posiedzeń Zespołu dla 14 wychowanków²⁴ wykazała, że po ich zakończeniu niezwłocznie wysyłano do właściwego sądu, wymagane na podstawie art. 138 ust. 2 ustawy o systemie pieczy zastępczej, wnioski o zasadność dalszego przebywania dziecka w Placówce. We wszystkich zbadanych przypadkach - we wnioskach, które faktycznie zawierały tylko sentencję decyzji Zespołu, wskazywano na zasadność dalszego pobytu dziecka w Placówce, mimo, że do marca 2019 r. była ona wyłącznie typu interwencyjnego, tj. jej zadaniem była doraźna opieka nad dzieckiem w sytuacji kryzysowej.

(akta kontroli tom I str. 75-76, 322-323, tom II str. 316-437)

Na próbie kontrolnej dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w pracach Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka uczestniczyły osoby wskazane w art. 137 ust. 1 pkt 1, 2, 3 i 5²⁵ ustawy o systemie pieczy zastępczej. Pogotowie każdorazowo pisemnie informowało o terminie posiedzenia Zespołu osoby/przedstawicieli instytucji wymienionych w art. 137 ust. 1 pkt 4, pkt 5a i pkt 6 przedmiotowej ustawy. Korzystano także z możliwości wymienionej w art. 137 ust. 2 powołanej ustawy i zapraszano w szczególności przedstawicieli właściwego PCPR, OPS, placówek oświatowych, do których uczęszczały dzieci, ustanowionych przez sąd kuratorów.

Analiza wszystkich posiedzeń Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka z okresu 2017-2019 (21) wykazała, że:

²⁴ W jednym przypadku, z uwagi na osiągnięcie pełnoletności, mimo dalszego przebywania w Pogotowiu, w latach 2017-2019 nie dokonywano okresowej oceny sytuacji wychowanki.

²⁵ Tj. pielęgniarka w okresie, w którym była zatrudniona w Placówce, tj. od stycznia 2005 r. do sierpnia 2018 r.

- asystent rodziny 10-letniego wychowanka nie uczestniczył w żadnym z trzech posiedzeń Zespołu (tj. w listopadzie 2017 r. oraz maju i październiku 2018 r.²⁶);

Odnosnie braku udziału asystenta rodziny na posiedzeniach Zespołu, Dyrektor stwierdził, że asystent był powiadamiany o posiedzeniach drogą służbową, gdyż zaproszenia wysyłano do Ośrodka Pomocy Społecznej, w którym pracował.

- w siedmiu (1/3) posiedzeniach Zespołu dotyczących oceny sytuacji sześciorga dzieci nie uczestniczył przedstawiciel MOPR/organizatora pieczy zastępczej Miasta Lublin, mimo pisemnych powiadomień.

Dyrektor MOPR na pytania NIK²⁷ wyjaśniła, że nieobecność mogła być spowodowana koniecznością wykonywania innych pilnych zadań przez pracownika Ośrodka, który miał w zakresie swoich obowiązków jeszcze pięć innych placówek opiekuńczo-wychowawczych. Zapewniła jednocześnie, że pracownicy MOPR dołożą starań, aby uczestniczyć w każdym posiedzeniu Zespołu, o którym powiadomi Dyrektor.

(akta kontroli tom II str. 283, 285, 316-437)

Realizacja planów pomocy dziecku była podsumowywana w okresowych ocenach sytuacji dziecka m.in. przy wykorzystaniu informacji zawartych w uzupełnianych, nie rzadziej niż co dwa tygodnie, kartach pobytu dziecka, które zawierały informacje wymienione w § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na tej podstawie oraz innych dokumentów określano: aktualną sytuację rodzinną dziecka, jego dotychczasowe relacje z rodziną lub osobami bliskimi, w tym pod kątem możliwości powrotu dziecka do rodziny (co w badanych przypadkach było głównym celem pomocy dziecku). Oceniano realizację celów szczegółowych związanych z: funkcjonowaniem dziecka w szkole, w grupie rówieśniczej, jego postępami lub dalszymi deficytami w nauce szkolnej, rozwojem psychofizycznym, w tym oceniano stan zdrowia i aktualne potrzeby dziecka (np. wskazywano na potrzebę objęcia opieką lekarzy specjalistów lub terapeutów czy logopedów).

(akta kontroli tom II str. 316-437)

1.3. Organizacja pracy Pogotowia i warunki pobytu w nim dzieci

Ogłędziny Placówki wykazały, że w budynku, w którym znajduje się Pogotowie, nie mieszczą się inne placówki lub instytucje. Według dokumentacji, od września 2012 r. do końca sierpnia 2019 r., w wydzielonej części budynku (skrzydło południowe z oddzielnym wejściem) funkcjonowała Szkoła Podstawowa Specjalna wchodząca w skład Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Lublinie²⁸.

Pogotowie zlokalizowane było na działce zabezpieczonej stałym ogrodzeniem, w budynku murowanym, wolnostojącym, dwukondygnacyjnym z podpiwniczeniem. Przy głównym wejściu była pochylnia dla osób niepełnosprawnych. W budynku brak było windy lub schodolazu, a przejście pomiędzy kondygnacjami stanowiły schody wewnętrzne. Na krawędziach schodów zewnętrznych, jak i wewnętrznych²⁹ brak było zaznaczonego kontrastu.

Na parterze budynku zlokalizowany był pokój odwiedzin, gabinet psychologów, gabinet pracownika socjalnego gabinet pedagoga oraz część administracyjna.

Na pierwszym piętrze (oddzielnie dla dziewcząt i chłopców) zapewniono dzieciom - zgodnie z § 18 ust. 3 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej:

²⁶ Według wpisu wychowawcy w karcie pobytu dziecka dopiero w październiku 2018 r. ojcu dziecka zaprzestano udzielania wsparcia w postaci asystenta rodziny.

²⁷ Skierowane w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

²⁸ Powstała w 2012 r. z przekształcenia Szkoły Podstawowej przy Pogotowiu Opiekuńczym w Lublinie – uchwała Rady Miasta Lublin nr 426/XIX/2012 z 29.03.2012 r.

²⁹ Z wyjątkiem wiodących do podpiwniczenia.

- pokoje mieszkalne maksymalnie trzyosobowe, z oświetleniem żarowym, o powierzchni zapewniającej przechowywanie rzeczy osobistych i swobodne korzystanie z wyposażenia,
- łazienki z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych i toalety w ilości umożliwiającej korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny,
- miejsce do nauki w pokojach mieszkalnych oraz w części wspólnej - świetlicy³⁰,
- miejsce do przygotowywania posiłków, zapewniające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności,
- wspólną przestrzeń mieszkalną, w której można spożywać posiłki, stanowiącą miejsce spotkań i wypoczynku.

Dzieci mogły korzystać m.in. z sali rekreacyjnej, siłowni, usług kuchni przygotowującej ciepłe posiłki i jadalni. W pokojach mieszkalnych każde dziecko posiadało: odzież, obuwie, bieliznę, przedmioty osobistego użytku, środki higieny osobistej, zabawki, podręczniki, pomoce i przybory szkolne.

W obydwu częściach mieszkalnych znajdowały się:

- aneks kuchenny wyposażony w liczny sprzęt służący do pieczenia, gotowania i smażenia oraz przyrządzania napojów, zaopatrzone w produkty żywnościowe,
- magazynki z szafami i szafkami z odzieżą, pościelą, ręcznikami, środkami higieny osobistej i środkami czystości,
- apteczki pierwszej pomocy zaopatrzone w produkty lecznicze i wyroby medyczne, w tym trzy po upływie terminu ważności,
- pokoje wychowawców.

Na terenie budynku oraz posesji Pogotowia był zainstalowany monitoring wizyjny³¹, z którego wyłączono zostały całkowicie części mieszkalne³². Na terenie posesji znajdował się urządzony teren rekreacyjny (boisko sportowe trawiaste do gry w piłkę siatkową, siłownia zewnętrzna, altana ze stołem i ławkami, plac zabaw, ogrodzony plac na basen³³).

(akta kontroli tom I str. 350-404)

1.3.1. Placówka zapewniła dzieciom zaspokojenie potrzeb określonych w § 18 ust. 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Realizowano niezbędne zakupy odzieży, obuwia i bielizny³⁴, a także środków higieny osobistej i potrzebnych kosmetyków. Podręczniki szkolne dzieci otrzymywały bezpłatnie w szkole podstawowej. W przypadku dzieci uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych dokonywano zakupu podręczników. W latach 2018-2019 Pogotowie skorzystało z dofinansowania po 300 zł na dziecko w ramach programu rządowego „Dobry Start”. Pozyskane środki finansowe przeznaczono m.in. na podręczniki (nieobjęte wypożyczeniem), artykuły piśmiennicze, drobne przybory. Część niezbędnego dla dzieci wyposażenia szkolnego (np. plecaki, torby, zeszyty), a także większość zabawek, gier i maskotek pochodziła ze zbiórek charytatywnych. W 2017 r. Pogotowie zakupiło interaktywną podłogę z rzutnikiem oraz konsolę Playstation4 z telewizorem.

(akta kontroli tom I str. 200)

Wychowankowie otrzymywali kieszonkowe w wysokości od 10 do 80 zł miesięcznie w latach 2017-2018³⁵ oraz od 10 zł do 40 zł miesięcznie w I półroczu 2019 r.³⁶

³⁰ W trakcie oględzin w świetlicy chłopców przeprowadzano remont.

³¹ Składający się z 20 kamer.

³² Tj. pokoje dzieci, aneksy kuchenne, łazienki oraz prowadzący do nich korytarz).

³³ Rozkładany basen rozporowy w sezonie letnim.

³⁴ W okresie objętym kontrolą dzieci nie posiadały kart/ewidencji otrzymywanej odzieży/butów. Ewidencję taką wprowadzono w II połowie września 2019 r.

³⁵ W 2017 r. średnio po 33,76 zł, a w 2018 r. po 28,86 zł na wychowanka.

³⁶ Średnio po 28,16 zł miesięcznie na dziecko.

Miesięczna wysokość kieszonkowej była ostatecznie ustalana i przyznawana przez Dyrektora po konsultacji z wychowawcami³⁷.

Zapewniano dietę dostosowywaną do potrzeb zdrowotnych oraz względów kulturowych i religijnych dzieci, w tym przebywających w Pogotowiu cudzoziemców.

(akta kontroli tom I str. 201, 203, 207, 211)

Na podstawie dokumentacji dzieci (objętych badaniem) ustalono, że po przyjęciu do Placówki były zwykle zgłaszane do lekarza rodzinnego udzielającego świadczeń zdrowotnych w ramach podmiotu leczniczego zlokalizowanego w pobliżu Pogotowia. W zależności od indywidualnych potrzeb dzieci były kierowane do lekarzy specjalistów, logopedów, a także psychologów prowadzących terapie niezbędne dla dziecka. Niektóre z dzieci, w miarę diagnozowanych przez lekarzy specjalistów potrzeb, były kierowane do szpitali na konieczne leczenie lub zabiegi operacyjne³⁸. Dzieci (objęte badaniem) uczęszczające do przedszkola bądź szkoły podstawowej były niezwłocznie przenoszone do placówek oświatowych zlokalizowanych w pobliżu siedziby Pogotowia (najczęściej do szkoły integracyjnej sąsiadującej z Pogotowiem). W przypadku dzieci kształcących się w szkołach ponadpodstawowych, o ile było to możliwe, kontynuowały naukę w tych samych placówkach lub były na wniosek Pogotowia (na podstawie posiadanych orzeczeń z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych lub wyników diagnoz) umieszczane przez sąd w Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii i Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych. Koszty pobytu i dojazdu do wymienionych placówek finansowane były z budżetu Pogotowia³⁹.

(akta kontroli tom I str. 200, 462, tom II str. 316-437)

Monitorowano sytuację dzieci w szkołach, zapewniano pomoc w odrabianiu prac domowych. Niektóre dzieci korzystały z zajęć dodatkowych poza Placówką, tj. głównie w szkole. W I półroczu 2019 r. były to przede wszystkim zajęcia sportowe, a także wyrównawcze. Jedno dziecko uczestniczyło w szkoleniu z grafiki komputerowej w ramach projektu „Razem wejdziemy w dorosłość”, inne uczęszczało na zajęcia taneczne, a kolejne do scholi.

(akta kontroli tom I str. 281, 292-296, tom II str. 316-437)

Na podstawie indywidualnych kart udziału dziecka w zajęciach specjalistycznych (dzieci objętych próbą badawczą) stwierdzono, że psycholog odnotowywał w nich przeprowadzone z dziećmi rozmowy diagnozujące, interwencyjne i wspierające, czy wizyty u psychologów terapeutów, konsultacje psychiatryczne. W przypadku pedagoga wpisy w kartach były lakoniczne i zawierały informację o pomocy w odrabianiu lekcji (bez podania zakresu pomocy i przedmiotu), rzadziej wskazywały na odbyte z wychowankami rozmowy wychowawcze, lecz z zasady bez wskazania poruszanego w nich problemu.

Placówka nie prowadziła żadnej dokumentacji potwierdzającej przeprowadzanie zajęć grupowych z dziećmi (zarówno przez specjalistów, jak i przez wychowawców). W trakcie czynności kontrolnych NIK, Dyrektor w formie zarządzenia wprowadził wzór stosownej dokumentacji.

(akta kontroli tom I str. 282-296, 428, 437-438)

Z budżetu Pogotowia dofinansowywane były wyjazdy kolonijne, wycieczki szkolne oraz wyjścia rekreacyjne (np. na basen, lodowisko, do parku rozrywki) i do placówek kultury (kino, wystawy, warsztaty plastyczne). Większość imprez nie była opłacana ze środków publicznych. Pozyskiwano darmowe bilety u organizatorów, korzystano z wyjazdów organizowanych przez organizacje charytatywne, czy poszukiwano sponsorów (np. na zakup basenu rozporowego, z którego dzieci korzystały

³⁷ Według zarządzenia Dyrektora nr 1/2013 z 4 stycznia 2013 r.

³⁸ Dane w tym zakresie oraz informacje na temat stanu zdrowia były odnotowywane w kartach pobytu dzieci, a także w kartach informacyjnych wydanych przez szpitale.

³⁹ Na podstawie stosownych porozumień zawieranych pomiędzy tymi placówkami a przedstawicielem Miasta Lublin.

w okresie ostatnich letnich wakacji). Dzieci miały także dostęp do pobliskiego boiska „Orlik”, wychodziły z wychowawcami na imprezy otwarte, festiwale i pikniki organizowane z różnych okazji na terenie Miasta Lublin.

(akta kontroli tom I str. 200, 218-278, 462-463)

1.3.2. Według informacji Komendy Miejskiej Policji w Lublinie w 2017 r. Pogotowie zgłosiło Policji jedną ucieczkę podopiecznego, w 2018 r. - 46, w 2019 r. (do 21 października) - 24. Natomiast z pisemnych zawiadomień o ucieczkach wychowanków - przedłożonych kontrolerowi NIK - wynikało, że w 2017 r. zgłoszono 17 ucieczek, w 2018 r. - 65, a w 2019 r. - 8.

W okresie 2017-2018 obowiązywał schemat postępowania, który zakładał „powiadomienie Policji faksem, telefonicznie do 24 godzin od zdarzenia”. W grudniu 2018 r. zasady te zostały określone w „Procedurze postępowania w przypadku samowolnego oddalenia się lub niepowrotu wychowanka do Placówki”.

(akta kontroli tom I str. 42,45, 86, 167-168)

Dyrektor Pogotowia nie potrafił uzasadnić różnicy pomiędzy informacją Policji a zgromadzoną w Placówce dokumentacją, dotyczącą liczby przekazanych zgłoszeń. Prowadzony jest rejestr powiadomień o ucieczkach. Samo zgłoszenie jest dokonywane przez wychowawcę dyżurnego na druku, który jest przekazywany do Komisarjatu faksem i telefonicznie potwierdzane. W wyjątkowych przypadkach, w razie niemożności wysłania faksu, zgłoszenie jest przekazywane osobiście. Jednocześnie Dyrektor odniósł się do czynników, które wpłynęły na wzrost ucieczek w 2018 r. w porównaniu do poprzedniego. W jego ocenie była to specyficzna grupa dzieci, która pojawiła się w Placówce w tym okresie. Np. pięciosobowe rodzeństwo (w wieku od 6 do 17 lat), które dokonało łącznie 36 ucieczek (z czego najstarszy chłopiec uciekał 21 razy). Mimo przeprowadzanych przez specjalistów rozmów nie udawało się zapanować nad ich emocjami oraz skutecznie zapobiec negatywnym zachowaniom. Kolejnym przypadkiem był nastolatek, który przyjmowany był interwencyjnie siedmiokrotnie i za każdym razem uciekał. Ucieczki dotyczą najczęściej grupy młodzieży w zaawansowanym procesie demoralizacji. W takich wypadkach podejmowano starania o umieszczenie w ośrodku wychowawczym.

(akta kontroli tom I str. 167, 181)

1.3.3. Według danych Komendy Miejskiej Policji w Lublinie na terenie Pogotowia odnotowano następujące zdarzenia:

- pięć w 2017 r., w tym: ujawnienie suszu roślinnego u wychowanka (wg Policji sprawca został zatrzymany i osadzony w Policyjnej Izbie Dziecka), próba samobójcza wychowanki, w dwóch na żądanie wychowawców sprawdzono trzeźwość wychowanków, w jednym Policja udzieliła asysty w związku z agresywnym zachowaniem podopiecznego;
- sześć w 2018 r., w tym: niedopełnienie obowiązków przez wychowawców w opiece nad małoletnią podczas powrotu ze szkoły; zgłoszenie utraty telefonu przez jednego z wychowanków; w dwóch przypadkach agresywne zachowanie podopiecznych (w jednym zagrożenie popełnienia samobójstwa, w drugim ucieczki); podjęcie próby samobójczej wychowanka; ujawniono substancję zabronioną (amfetaminę) u wychowanka (wg Policji osadzono go w Policyjnej Izbie Dziecka);
- jedno w 2019 r. polegające na interwencji Policji ze względu na agresywne zachowanie wychowanki.

(akta kontroli tom I str. 86-88)

Dyrektor Pogotowia stwierdził, że nie jest w stanie odnieść się do zdarzeń, które miały miejsce przed objęciem przez niego kierownictwa nad Placówką. Odnośnie przypadków, które zaistniały w 2018 r. podał, że w pierwszym przypadku faktycznie doszło do ucieczki podopiecznej z ostatnich lekcji, o czym telefonicznie poinformowała Placówkę szkoła. Patrol Policji dowiózł wychowankę do Pogotowia. W przypadku zgłoszonej wychowawcy przez podopiecznego kradzieży telefonu,

w związku z nieustaleniem sprawcy powiadomiono Policję. Podjęcie prób samobójczych miało miejsce w przypadku dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi, pozostających pod stałą opieką psychiatry. Każdorazowo wzywano pogotowie ratunkowe, które przewoziło dzieci do szpitala neuropsychiatrycznego na obserwację. W związku z postępującymi problemami wskazującymi na proces niedostosowania społecznego, dzieci zostały umieszczone w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii. Ostatni przypadek dotyczył nastolatka o wysokim stopniu demoralizacji, przywiezionego do Placówki po awanturze domowej i znieważeniu policjantów. Po ujawnieniu posiadania przez niego substancji zabronionej została wezwana Policja, która przeprowadziła dalsze czynności. Z uwagi na pogłębiający się proces demoralizacji, na wniosek Placówki, sąd zarządził umieszczenie chłopca w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym. Natomiast interwencja funkcjonariuszy w 2019 r. dotyczyła nastolatki przejawiającej skłonności do zachowań agresywnych, w sprawie której toczyło się postępowanie o znieważenie funkcjonariuszy Policji. Dziewczynka dokonała zniszczenia mienia, zachowywała się w sposób wulgarny i agresywny wobec pracowników, stwarzając zagrożenie dla pozostałych wychowanków. Wezwano pogotowie ratunkowe. W szpitalu udzielono jej doraźnej pomocy i wypisano do Placówki. Z powodu postępującej demoralizacji, na wniosek Pogotowia, sąd skierował wychowankę do Ośrodka Wychowawczego. Według Dyrektora Pogotowia: z uwagi na ww. przypadki 13 grudnia 2018 r. wprowadzono szczegółowe procedury postępowania, aby zapobiec tego typu zdarzeniom. (Procedury te wymieniono w pkt 1.3.4. niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli tom I str. 167-168)

Według informacji Dyrektora w 2017 r. Placówka złożyła do Prokuratury następujące zawiadomienia: 31 października - dotyczące wystąpienia niedozwolonych czynności seksualnych między wychowankami placówki poniżej 13 roku życia; 24 listopada – dotyczące publikacji w Internecie pt. „Pogotowie opiekuńcze czy pogotowie narkotykowe” – celem ustalenia autora oraz podjęcia przewidzianych prawem działań i wyjaśnienia sprawy; 13 grudnia – w sprawie gróźb wobec pracowników zawartych w mailu przysłanym na adres Pogotowia przez anonimową osobę – celem ewentualnego ustalenia autora i podjęcia stosownych kroków prawnych. Dyrektor Placówki podał, że w przypadku pierwszego zawiadomienia postępowanie prawdopodobnie nie zostało jeszcze zakończone, natomiast w dwóch pozostałych - nie zostały wszczęte.

(akta kontroli tom I str. 181-182)

Według MOPR, 1 grudnia 2017 r. wpłynęło „do wiadomości” Ośrodka anonimowe zawiadomienie, adresowane do Prokuratury, dotyczące znęcania się nad wychowankami przez wychowawczynię zatrudnioną w Pogotowiu. W związku z ww. zawiadomieniem MOPR skierował do Dyrektora tej Placówki (pełniącego tę funkcję od 21 listopada 2017 r.) prośbę o wyjaśnienie sprawy i odniesienie się do stawianych zarzutów. Dyrektor (w piśmie z 18 grudnia 2017 r.) poinformował Ośrodek: o przeprowadzeniu rozmowy z wymienioną w anonimie wychowawczynią, która zaprzeczyła stawianym zarzutom i w obszernych wyjaśnieniach odniosła się do opisanych tam wątków, a od 8 grudnia 2017 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim. Jednocześnie inspektorzy LUW, którzy badali sprawę dotyczącą innych czynności seksualnych wśród małoletnich w Pogotowiu, rozszerzyli zakres kontroli o przedmiotowe doniesienie. Postanowieniem z 7 grudnia 2017 r. Prokuratura wystąpiła do Placówki o wydanie rzeczy mogących stanowić dowód w przedmiotowej sprawie.

Placówka nie posiadała innych informacji z Prokuratury. Zdaniem Dyrektora w dalszym ciągu prowadzone jest postępowanie w sprawie o przestępstwo

z art. 207 § 1 Kodeksu karnego⁴⁰ (znęcania psychicznego i fizycznego), gdyż we wrześniu 2019 r. Dyrektor był przesłuchiwany w charakterze świadka.

(akta kontroli tom I str. 183-198)

1.3.4. Do 12 grudnia 2018 r. obowiązywał w Placówce schemat postępowania z wychowankiem w przypadku wystąpienia działań wymagających natychmiastowej interwencji, stanowiący załącznik do zarządzenia Dyrektora⁴¹. Wskazywał on czynności, które powinny być podjęte w przypadkach: wychowanka będącego w stanie wskazującym na spożycie alkoholu i narkotyków; samowolnego oddalenia się z Placówki; kradzieży, włamania, popełnienia przestępstwa; przemocy fizycznej; agresji słownej; wagarów; myśli samobójczych, samookaleczenia, współżycia seksualnego; uszczerbku na zdrowiu, wypadku; unikania obowiązków; ciąży; posiadania przedmiotów zabronionych i nielegalnych; niszczenia mienia. Schemat ten nie określał, kto powinien podejmować poszczególne działania i w jakim terminie. Zawierał także uwagę o następującej treści: „po analizie sytuacji kryzysowej przy udziale osób uczestniczących w procesie opiekuńczo-wychowawczym dziecka i ocenie sytuacji, o ostatecznym kształcie i zastosowaniu oraz kolejności poszczególnych procedur decyduje Dyrektor”.

(akta kontroli tom I str. 41-42, 45)

Zarządzeniem Dyrektora⁴² z 13 grudnia 2018 r. wprowadzone zostały w Pogotowiu procedury postępowania w przypadku wystąpienia działań wymagających natychmiastowej interwencji, tj.: samowolnego oddalenia się wychowanka z Placówki; niepowrotu do Placówki; doprowadzenia wychowanka do Placówki po samowolnym oddaleniu się lub niepowrocie; samodzielnego powrotu wychowanka do Placówki po samowolnym oddaleniu się lub niepowrocie; ujawnienia stosowania przemocy fizycznej, w tym w zależności czy osobą doświadczającą przemoc/stosującą przemoc jest wychowanek/osoba dorosła (pracownik Placówki, rodzic, pracownik służb wspomaganie rodziny lub inna osoba odwiedzająca dziecko oraz w zależności czy przemoc stosowana jest przez osobę dorosłą wobec wychowanka na terenie lub poza Placówką; współżycia seksualnego pomiędzy wychowankami; samookaleczenia się wychowanka; myśli samobójczych.

Procedury te wymieniały stanowiska/funkcje pracowników Pogotowia zobowiązanych do podejmowania określonych działań.

Ponadto, tym samym zarządzeniem powołano Zespół interwencyjny ds. rozwiązywania sytuacji kryzysowych. Zespół dotychczas zebrał się czterokrotnie w celu omówienia sytuacji i podjęcia działań, tj. w styczniu 2019 r. - w sprawie wychowanka dopuszczającego się zachowań zagrażających jego zdrowiu a nawet życiu; w maju 2019 r. - w sprawie wychowanek, które po raz kolejny na kilka dni uciekły z Placówki; w sierpniu 2019 r. - w sprawie zdarzenia dotyczącego propozycji „innych czynności seksualnych” pomiędzy małoletnimi wychowankami; w październiku 2019 r. - w sprawie licznych absencji wychowanka w szkole.

(akta kontroli tom I str. 46-63, 428-429, 439-442)

1.3.5. Na podstawie dokumentacji z grudnia 2018 r. zweryfikowano funkcjonujący w Pogotowiu system opieki w porze nocnej i w dni świąteczne. Analiza harmonogramów pracy wychowawców obu grup, zapisów w dziennikach „zajęć opiekuńczo-wychowawczych”⁴³ oraz stanu obecności dzieci w trakcie miesiąca wykazała, że w okresie tym nad maksymalnie czterema chłopcami i sześcioma dziewczynkami opiekę sprawowało po jednym wychowawcy (jeden w grupie dziewcząt, a drugi w grupie chłopców). Dyżury pełnione były przez całą dobę, a kontrolę stanu bezpieczeństwa w nocy (obchód) wychowawcy przeprowadzali co

⁴⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, ze zm.

⁴¹ Nr 8/2010 z 15 sierpnia 2010 r.

⁴² Nr 33/2018.

⁴³ Zawierających informacje m.in. na temat przebiegu dyżuru, godzin dokonywania obchodu, liczby dzieci obecnych w grupie. Dziennik wprowadzony został od 1 kwietnia 2018 r. (zarządzeniem Dyrektora nr 5/2018 z 29 marca 2018 r.).

najmniej trzykrotnie, tj. zgodnie z § 11 ust. 1 i 2 oraz § 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

(akta kontroli tom I str. 279-280, 418-422, 462)

Na 14 dzieci powyżej 10 roku życia, które wypełniły ankietę NIK, 12 potwierdziło, że czują się w Placówce bezpiecznie, dwoje udzieliło odpowiedzi „zazwyczaj”. Natomiast odnosząc się do wskazania sytuacji, w których dziecko nie czuło się bezpiecznie, dwoje zaznaczyło - „noc”, a 10 stwierdziło, że „takie sytuacje nie miały miejsca”. Wśród ankietowanych wychowanków pięcioro odpowiedziało, że podczas pobytu nie dochodziło do przemocy fizycznej, czworo, że spotkało to ich. Jednocześnie te same dzieci określały inne odpowiedzi tj., że były świadkiem takiego zdarzenia (10) i/lub słyszały o takich zdarzeniach (3). Jedno dziecko wskazało „kolegę z Placówki” jako źródło przemocy, drugie „mamę”.

Siedmioro z ankietowanych odpowiedziało - nie dochodziło do przemocy psychicznej, dwoje - doświadczyło tego. Równolegle po czworo dzieci wskazywało, że było świadkiem i/lub słyszało o takich zdarzeniach. Większość podopiecznych (10) wskazała, że była świadkiem agresji słownej.

Na pytanie „czy w trakcie Twojego pobytu w placówce dochodziło do takich zdarzeń jak: kradzież, wymuszanie pieniędzy lub innych rzeczy?” troje dzieci odpowiedziało twierdząco, jedno było świadkiem takiego zdarzenia, a troje słyszało o takich zdarzeniach.

W pytaniach otwartych: „Co Ci się tutaj nie podoba i co byś zmienił/zmieniła w zasadach działania tej placówki?” dzieci najczęściej wskazywały, że: „niektórych wychowawców”, co uzasadniały „krzykiem”, „niesprawiedliwym traktowaniem”, „ich zachowaniem”. Pojedyncze odpowiedzi wskazywały na potrzeby: „oddzielenia osób z interwencji od socjalizacji”, „zmiany pory posiłków”, „zakazu wstępu rodzica (konkretnie wymienionego) na górę”, „ciszy podczas odrabiania lekcji”, „wycieczek, gdy jest wolne od szkoły”.

(akta kontroli tom I str. 137-165)

1.3.6. W wyniku analizy dokumentacji kadrowej stwierdzono, że Dyrektor oraz pracownicy Pogotowia zatrudnieni na stanowiskach wychowawców, psychologów, pedagoga i pracownika socjalnego posiadali wymagane przepisami kwalifikacje, określone odpowiednio w art. 97 ust. 3 oraz art. 98 ust. 1 i ust. 3 pkt 1-2 i 4 ustawy o systemie pieczy zastępczej.

Spełnienie wymagania zawartego w art. 98 ust. 3 pkt 3 ustawy o systemie pieczy zastępczej, w przypadku wszystkich wychowawców, jednego z psychologów i pracownika socjalnego, nie zostało udokumentowane zaświadczeniami o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego, lecz zebranymi dopiero w trakcie niniejszej kontroli oświadczeniami tych osób.

(akta kontroli tom I str. 78-84, 313)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Przyjęto dwoje dzieci ponad limit miejsc typu interwencyjnego i zaniechano wystąpienia do Wojewody o zezwolenie na przyjęcie tych dzieci, przy spełnieniu przesłanek wskazanych w art. 95 ust. 3a pkt 3-5 ustawy o systemie pieczy zastępczej⁴⁴.

W dniach 24 maja oraz 22 października 2019 r. przyjęto dwoje dzieci na podstawie art. 103 ust. 2 pkt 1 ustawy o systemie pieczy zastępczej (orzeczenia sądu), co skutkowało przekroczeniem limitu miejsc w okresie od 24 maja do 30 czerwca 2019 r. oraz od 22 października do 21 listopada 2019 r. Podkreślić należy, że w tym

⁴⁴ W wymienionym okresie Placówka posiadała trójkę dzieci umieszczoną przez sąd w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę oraz specjalnym ośrodku wychowawczym.

okresie Placówka systematycznie przyjmowała dzieci w trybie interwencyjnym określonym w art. 103 ust. 2 pkt 2 i pkt 3 ustawy o systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 95 ust. 3a pkt 3-5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku gdy umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego (...) dziecko lub osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o której mowa w art. 37 ust. 2 ww. ustawy, zostały umieszczone w: młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę, specjalnym ośrodku wychowawczym – dyrektor tej placówki może, pomimo przekroczenia dopuszczalnej liczby dzieci w placówce, za zezwoleniem wojewody, przyjąć kolejne dziecko.

Dyrektor Placówki wyjaśnił, że powodem było przeoczenie, gdyż Pogotowie do marca br. dysponowało 30 miejscami interwencyjnymi i przyjmowało wszystkie dzieci wymagające zabezpieczenia opieki. Zmniejszenie liczby miejsc interwencyjnych nastąpiło od końca marca 2019 r.

W trakcie niniejszej kontroli – w dniu 27 listopada br.- Dyrektor Placówki wystąpił do Wojewody o zezwolenie na przyjęcie dzieci ponad limit.

(akta kontroli tom I str. 350, 405, 409, 443-450)

2. Wbrew wymogom § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej nie opracowano dwóch planów pomocy dziecku we współpracy z asystentami rodziny.

Dyrektor stwierdził, że w pierwszym przypadku plan pomocy został opracowany przez wychowawcę, który od czerwca 2018 r. nie pracuje w Pogotowiu, dlatego nie jest w stanie wyjaśnić tej kwestii. Odnośnie drugiego podał, że wychowawca prowadzący twierdził, że sprawy dotyczące planu „były przekazywane” asystentowi telefonicznie.

W ocenie NIK nie potwierdza tego dokumentacja dziecka, która nie zawiera żadnych informacji w tym zakresie. W szczególności odpowiednich adnotacji na ten temat, niezbędnych - według stosowanego przez Placówkę wzoru formularza planu pomocy.

(akta kontroli tom I str. 411, 415, 426, 428, tom II str. 329-335, 431-437)

3. Nie dokonano stosownych modyfikacji w przypadku pięciu planów pomocy dziecku, w tym w trzech przypadkach w związku ze zmianą sytuacji dziecka, a w dwóch w związku z koniecznością aktualizacji planu nie rzadziej niż co pół roku, do czego zobowiązywał § 15 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśnił, że przyjęło się w praktyce, że jeśli sytuacja dziecka w stosunku do sporządzonego planu nie uległa zasadniczym zmianom, ustalone cele i zadania były kontynuowane. W przypadku tych dzieci zapisy w planie wydawały się adekwatne i mogły zostać niezmienione.

(akta kontroli tom I str. 426, 428, 454, 456, tom II str. 316-321, 329-335, 403-412, 422-437)

4. Nieudokumentowano niekaralności osób pracujących z dziećmi (wychowawców, jednego z psychologów i pracownika socjalnego) w postaci zaświadczeń z Krajowego Rejestru Karnego.

W trakcie kontroli NIK, w celu weryfikacji spełnienia wymogu określonego w art. 98 ust. 3 pkt 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dyrektor Placówki przyjął od ww. pracowników pisemne oświadczenia w tej sprawie.

Dyrektor Pogotowia nie potrafił podać powodów nieudokumentowana niekaralności pracowników, w tym przyjętych przed okresem poprzedzającym kierowanie przez niego Placówką. Dodatkowo, Dyrektor zapewnił, że - w okresie kierowania przez niego Pogotowiem - wszyscy nowo zatrudnieni pracownicy zostali sprawdzeni w Rejestrze sprawców przestępstw na tle seksualnym w KRK.

Zdaniem NIK przyjęcie oświadczenia od pracowników jest niewystarczające, gdyż odpowiedzialność za dzieci pozostające pod opieką wymaga dołożenia szczególnej staranności. Według art. 98 ust. 3 pkt 3 ustawy o systemie pieczy zastępczej, w placówce opiekuńczo-wychowawczej z dziećmi może pracować osoba, która nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym⁴⁵, prawo do uzyskania informacji o osobach, których dane osobowe zgromadzone zostały w Rejestrze, przysługuje pracodawcom, w zakresie niezbędnym dla zatrudnienia pracownika, co do którego z przepisów ustawy wynika wymóg niekaralności, korzystania z pełni praw publicznych, a także ustalenia uprawnienia do zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej.

(akta kontroli tom I str. 82-83, 313)

5. W apteczkach pierwszej pomocy (w częściach mieszkalnych u dziewcząt i u chłopców) znajdowały się łącznie dwa produkty lecznicze i jeden wyrób medyczny po utracie terminu ważności od około 0,5 do 1,5 miesiąca (tj. dwa leki przeciwhistaminowe o działaniu przeciwalergicznym oraz krople do nosa).

Zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne⁴⁶ zakazany jest obrót, a także stosowanie produktów leczniczych nieodpowiadających ustalonym wymaganiom jakościowym oraz produktami leczniczymi, w odniesieniu do których upłynął termin ważności.

Dyrektor wyjaśnił, że apteczki są tylko do dyspozycji pracowników, a wydawanie leków należy do wychowawcy dyżurującego. Wychowankowie nie mają do nich dostępu. Odpowiedzialność za leki miała w swoich obowiązkach pielęgniarka. Rozwiązanie z nią umowy o pracę (31 sierpnia 2018 r.) spowodowało brak przeglądu apteczek.

(akta kontroli tom I str. 353-354, 405, 407)

6. Stopnie schodów (z wyjątkiem stopni schodów z parteru do podpiwniczenia) nie posiadały krawędzi kontrastujących z kolorem posadzki⁴⁷, co było niezgodne z § 71 ust. 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie⁴⁸. Według powołanego przepisu krawędzie stopni schodów w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i użyteczności publicznej powinny wyróżniać się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki.

Dyrektor wyjaśnił, że brak paska z kolorem kontrastującym na schodach jest niedopatrzeniem. Po remoncie (przeprowadzonym w ubiegłym roku) kolorowe taśmy były zużyte i szpeciły wygląd, dlatego zostały usunięte, a schody wyczyszczone na gorąco. Ponownie nie zostały naklejone. Zostanie to w przyszłości uzupełnione, po zakończeniu obecnie trwającego remontu.

(akta kontroli tom I str. 351, 405, 407)

OCENA CZĄSTKOWA

Pogotowie zapewniało dzieciom przyjmowanym w sytuacjach kryzysowych odpowiednie warunki opiekuńcze i bytowe, w tym w porze nocnej i w dni świąteczne. Placówka podejmowała działania w celu pozyskania informacji niezbędnych do sporządzenia diagnozy psychofizycznej dziecka oraz opracowania planu pomocy dziecku. Dokumenty te zawierały elementy wymagane § 14 ust. 3 i 4 i § 15 ust. 3 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka dokonywał tej oceny nie rzadziej niż co pięć miesięcy, formułował wniosek o zasadności dalszego pobytu dziecka w Placówce i przesyłał

⁴⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 1158.

⁴⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 499, ze zm.

⁴⁷ Co stwierdzono 14.11.2019 r. podczas oględzin Placówki.

⁴⁸ Dz.U. z 2019 r. poz. 1065.

go do sądu. Po zmniejszeniu liczby miejsc interwencyjnych w 2019 r. Placówka przekraczała dopuszczalną liczbę dzieci określoną w decyzji i nie pozyskiwała stosownego zezwolenia Wojewody. Plany pomocy dziecku w dwóch przypadkach nie zostały sporządzone we współpracy z asystentem rodziny, a w pięciu nie dokonano odpowiedniej modyfikacji ich treści. W przypadku osób pracujących z dziećmi nie udokumentowano spełnienia wymogu niekaralności w formie stosownych zaświadczeń z Krajowego Rejestru Karnego.

OBSZAR

2. Prawdliwość i skuteczność działań Placówki na rzecz unormowania sytuacji dzieci

Opis stanu faktycznego

2.1. Czas pobytu dzieci w Placówce oraz jej działania na rzecz unormowania sytuacji dziecka i skrócenia jego pobytu

W okresie 2017-2019 (I półrocze) w Pogotowiu przebywało 133 dzieci⁴⁹. Największą grupę (36,1%) stanowiły dzieci przebywające poniżej 1 m-ca (48), sześcioro dzieci - 1 miesiąc, troje - 2 miesiące, ośmioro - 3 miesiące, pięcioro - 4 miesiące, 12 - 5 miesięcy (w tym pięćosobowe rodzeństwo), siedmioro - 6 miesięcy (w tym dwójka rodzeństwa), dziewięcioro - 7 miesięcy (w tym po dwa rodzeństwa dwuosobowe), czworo - 8 miesięcy, po jednym dziecku przez 9 i 10 miesięcy, troje przez 11 miesięcy (w tym dwójka rodzeństwa), sześcioro przez 13 miesięcy (w tym czwórka rodzeństwa), pięcioro przez 14 miesięcy, po dwoje przez odpowiednio 15, 16 i 17 miesięcy, jedno przez 18 miesięcy, jedno przez 21 miesięcy, dwójka rodzeństwa przez 22 miesiące, dwóch braci przez 32 miesiące i troje przez 36 miesięcy (w tym dwójka rodzeństwa).

W próbie 15 dzieci wybranych do badania: troje opuściło Pogotowie po pięciu miesiącach, troje po 14, jedno po 32 i troje po 36. Pięcioro przebywało nadal (wg stanu na 25 października 2019 r.) od odpowiednio: 4, 5 (dwoje), 6 i 8 miesięcy.

(akta kontroli tom I str. 71-74)

W większości zbadanych przypadków przyczyną długotrwałego pobytu w Pogotowiu były przedłużające się postępowania sądowe, z reguły - w przypadku młodszych dzieci, które przyjmowane były wraz z rodzeństwem - spowodowane trudną sytuacją rodzinną i przynajmniej czasowym brakiem możliwości powrotu do rodziny biologicznej z powodu: niewydolności wychowawczej rodziców lub jednego z nich samotnie wychowującego dzieci, w połączeniu z niestabilną sytuacją materialną z uwagi na skłonności rodzica do alkoholizmu, częstymi zmianami miejsca zamieszkania lub brakiem zainteresowania losem dzieci. W przypadku nastolatków były to najczęściej trudności wychowawcze związane z ich demoralizującym zachowaniem, nierealizowaniem obowiązków szkolnych, destrukcyjnym wpływaniem na własne zdrowie i życie. W takich sytuacjach, po rozpoznaniu sytuacji przez Pogotowie, wnioskowano do sądu o skierowanie do ośrodków wychowawczych bądź socjalizacyjnych, co powodowało, że dzieci pozostawały przez okres pobytu w tych placówkach „na stanie” Pogotowia.

Według Dyrektora rozpoznanie i ocena sytuacji rodzinnej dzieci, w szczególności postawa rodziców, w zasadzie determinują podejmowane przez Placówkę działania, które mogą mieć wpływ na szybszy powrót dziecka do domu. Bywają jednak sytuacje, w których taki powrót jest niewskazany, a główną przesłanką jest dobro dziecka i zapewnienie mu stabilnej sytuacji opiekuńczej i bytowej. Poza tym długość postępowań sądowych w dużej mierze komplikuje działania w przygotowaniu adekwatnego planu pracy z dzieckiem i stabilnej współpracy z wychowankiem i jego rodziną. Sąd rzadko występuje do Placówki o opinię dotyczącą funkcjonowania dziecka oraz udziału rodziców w działaniach na rzecz dziecka podczas pobytu.

(akta kontroli tom I str. 309-310, tom II str. 316-437)

⁴⁹ Z tego 110 przyjętych w okresie 2017-2019 (I półrocze), a 23 w latach poprzednich.

Analiza próby kontrolnej dokumentacji 15 dzieci wykazała, że:

- Placówka informowała sąd i PCPR, że minął ustawowy okres pobytu dziecka w placówce (trzy miesiące);
- MOPR każdorazowo przedłużał pobyt dzieci w Placówce na podstawie art. 103 ust. 7 pkt 3 ustawy o systemie pieczy zastępczej, tj. do zakończenia trwającego postępowania sądowego o umieszczenie małoletniej/małoletniego w pieczy zastępczej.

Na podstawie dokumentacji posiadanej przez Pogotowie nie można było ustalić rodzaju prowadzonych postępowań sądowych, w szczególności czy faktycznie toczy się postępowanie o umieszczenie małoletniej/małoletniego w pieczy zastępczej. W aktach dzieci zawarte były przede wszystkim postanowienia, które stanowiły podstawę umieszczenia dziecka w Pogotowiu - jako tymczasowe zarządzenia opiekuńcze, interwencyjnie zabezpieczające sytuację dzieci oraz postanowienia, które skutkowały o ich dalszych losach (powrocie do rodziny biologicznej, umieszczenia w innej placówce czy w pieczy rodzinnej).

Odnosząc się do dokumentacji, którą dysponował Ośrodek, dokonując przedłużenia pobytu (objętych badaniem dzieci) - Dyrektor MOPR stwierdziła m.in., że jednostka nie jest stroną w postępowaniu sądowym i nie posiada informacji na ten temat. Przyjęto, że data wydania postanowienia tymczasowego jest początkiem postępowania w sprawie o umieszczenie w pieczy zastępczej. MOPR przedłuża pobyt małoletnich w Pogotowiu na wniosek Dyrektora Placówki lub na wniosek powiatu, który wystąpił z wnioskiem o skierowanie małoletniego. MOPR nie jest powiadamiany przez sąd o przebiegu i czynnościach podejmowanych w toczących się postępowaniach dot. małoletnich przebywających w instytucjonalnej pieczy.

Dyrektor Pogotowia stwierdził, że: o toku postępowania sądowego i konkretnych decyzjach sądu wobec wychowanka dowiadujemy się najczęściej w sytuacjach, w których korespondencja z sądu doręczana jest dziecku na adres Pogotowia (np. stawienie się na badania zlecone przez sąd, wezwania na rozprawy) lub gdy wzywani są pracownicy. Informacje te nie są przekazywane do wiadomości Placówki, gdyż nie jest ona stroną postępowania. W praktyce oczekujemy na rozstrzygnięcie sprawy przez sąd. Staramy się także pozyskać informacje telefonicznie np. od kuratorów czy z sądu, lecz często w tym drugim przypadku otrzymujemy odmowę. Przedłużający się okres pozostawania dzieci (powyżej trzech miesięcy) wynikał z braku takich rozstrzygnięć. Jednocześnie dbaliśmy o zabezpieczenie ich sytuacji opiekuńczej i bytowej. Dla Pogotowia podstawą prawną jest skierowanie dziecka do Placówki przez MOPR, a po upływie trzech miesięcy i braku rozstrzygnięcia sądu, przedłużenie pobytu dziecka za zgodą MOPR.

(akta kontroli tom I str. 300-304, 308, tom II str. 316-437)

- trójka dzieci z próby kontrolnej (poniżej 10 roku życia) przebywała w Pogotowiu dłużej niż przez 18 miesięcy, tj. odpowiednio przez 32 (jedno) i 36 miesięcy (dwoje). W każdym z tych przypadków Dyrektor Pogotowia – przed upływem 18 miesięcy złożył do sądu - na podstawie art. 100 ust. 4a ustawy o pieczy zastępczej - wnioski o wszczęcie postępowania o wydanie zarządzeń wobec małoletnich celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających ich powrót do rodziny lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.

Analiza dokumentacji rodzeństwa (3 i 5 lat) przebywającego w Placówce przez 36 miesięcy wykazała, że 26 kwietnia 2016 r. Dyrektor Pogotowia skierował do sądu (na podstawie art. 100 ust. 4a ustawy o systemie pieczy zastępczej) wniosek o wszczęcie postępowania o wydanie zarządzeń wobec małoletnich, celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających im powrót do rodziny lub umieszczenia ich w rodzinie przysposabiającej. W dniu 13 lipca 2017 r. sąd wydał postanowienie (wpływ do Pogotowia 16 lipca 2017 r.), w którym zarządził wydanie

przez Pogotowie małoletnich dzieci ich rodzicom. Sąd dokonał rozstrzygnięcia ww. sprawy w ciągu 15 miesięcy, a w dokumentacji małoletnich nie było żadnych informacji potwierdzających, że Pogotowie monitorowało przez ten okres przebieg postępowania sądowego i podejmowało jakiegokolwiek działania mające na celu ustalenie przyczyn przedłużającego się rozstrzygnięcia w tej sprawie.

Dyrektor Placówki nie był w stanie podać czy i w jaki sposób prowadzone były działania i jakie były ustalenia, gdyż pracownicy, który zajmowali się sprawą (w szczególności wychowawca, pracownik socjalny oraz Dyrektor i Zastępca Dyrektora) nie pracują w Pogotowiu.

(akta kontroli tom I str. 345, 347, 348, tom II str. 350-369, 403-412)

Na próbie kontrolnej dokumentacji stwierdzono przypadek chłopca (15-letniego, przebywającego w Placówce przez 14 miesięcy), w sprawie którego sąd 9 kwietnia 2018 r. wydał postanowienie o umieszczeniu podopiecznego w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, lecz dopiero po około pięciu miesiącach, tj. 29 sierpnia 2018 r. dziecko zostało tam umieszczone.

Dyrektor PO wyjaśnił, że Pogotowie nie otrzymało postanowienia sądu w tej sprawie. Dopiero na prośbę Placówki z 10 lipca 2018 r., w dniu 25 lipca wpłynął odpis postanowienia (prawomocnego od 15 czerwca 2018 r.), a 7 sierpnia 2018 r. MOPR wydał skierowanie do nowej Placówki, które wpłynęło do Pogotowia z opóźnieniem. Dopiero na tym etapie Pogotowie mogło uzgodnić, ze wskazaną w postanowieniu Placówką, termin przeniesienia chłopca. Poza tym był to okres urlopowy i wakacyjny. Chłopiec w tym czasie był urlopowany do domu rodzinnego, więc praktycznie nie przebywał w Pogotowiu. W ocenie Dyrektora zwłoka była tylko formalna, a chłopiec nie odczuwał żadnych utrudnień.

(akta kontroli tom I str. 305-307)

2.2. Współpraca placówki z innymi instytucjami odpowiedzialnymi za udzielanie pomocy dziecku

Na próbie kontrolnej dokumentacji 15 dzieci ustalono, że współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi za udzielanie pomocy dziecku polegała przede wszystkim na:

- w przypadku sądu m.in.: opiniowaniu wniosków o udzielenie przepustek i urlopów dla dzieci; sporządzaniu wniosków o umieszczenie wychowanków w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i młodzieżowym ośrodku socjoterapii, przesyłaniu wniosku o zasadności dalszego pobytu w Placówce, stawiennictwie wraz z dzieckiem na badania specjalistyczne (wskazane przez sąd); incydentalnie w przygotowaniu opinii, których przedmiotem były: stan psychofizyczny dziecka oraz jego relacje z rodziną, grupą, zachowania dziecka w Placówce, w szkole;
- w przypadku MOPR, PCPR, ośrodków pomocy społecznej: kierowaniu wniosków o wydanie i przedłużanie skierowań dotyczących pobytu dziecka w Pogotowiu; zapraszanie do udziału w posiedzeniach Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, zasięganiu informacji o sytuacji rodzinnej dziecka.

(akta kontroli tom II str. 316-437)

Analiza dokumentacji 15 dzieci wykazała, że współpraca Pogotowia z rodziną biologiczną dziecka polegała najczęściej na: opiniowaniu zgody na uzyskanie dla dzieci przepustek lub urlopów na czas wolny od nauki szkolnej (sąd udzielał zgody pod warunkiem pozytywnej opinii Dyrektora Pogotowia); zapraszaniu osób bliskich dziecku do udziału w posiedzeniach Zespołu; zorganizowaniu miejsca i warunków odwiedzin, kontaktach wychowawcy z członkami rodziny (według opisów w kartach pobytu dziecka).

Na 14 dzieci powyżej 10 roku życia, które wypełniły ankietę NIK, na pytanie „czy masz swobodny kontakt z rodziną?” 12 (85,7%) odpowiedziało twierdząco. Dwoje wskazało na ograniczenia kontaktów istniejące po stronie rodziny biologicznej (brak zainteresowania rodzica/rodziny kontaktami, „słabe dogadywanie się” i „rozmowy kończące się często kłótnią”).

W latach 2017-2019 (I półrocze) do MOPR i do Wojewody Lubelskiego nie wpłynęły skargi od rodziców dzieci umieszczonych w Pogotowiu. Także w rejestrze prowadzonym w Placówce nie zaewidencjonowano skarg/wniosków w tym zakresie.
(akta kontroli tom I str. 114-115, 138-165)

2.3. Skuteczność działań Placówki

2.3.1. Na 133 dzieci przebywających w okresie 2017-2019 (I półrocze) w Pogotowiu 63 (47,4%) powróciło do rodziny biologicznej.

Według treści planów pomocy dziecku we wszystkich zbadanych przypadkach (15) powrót dziecka do rodziny biologicznej stanowił główny cel działania Placówki. Na podstawie analizowanej dokumentacji 10 dzieci⁵⁰, które opuściły Placówkę w okresie objętym kontrolą, stwierdzono, że siedmiu (70%) wróciło do rodziców lub jednego z rodziców biologicznych. W przypadku dzieci, które decyzją sądu nie wróciły do rodziny biologicznej: jedno dziecko opuściło Placówkę jako pełnoletnie (przebywając w niej 36 miesięcy), jedno zostało na podstawie orzeczenia sądu przeniesione do innej placówki opiekuńczo-wychowawczej na miejsce socjalizacyjne (po 14 miesiącach pobytu), jedno zostało umieszczone w placówce typu rodzinnego (po 32 miesięcznym pobycie).

Działania podejmowane przez Placówkę w celu powrotu dziecka do rodziny polegały na dążeniu do poprawy relacji pomiędzy dziećmi i rodzicami, poprzez organizację ich kontaktu w Placówce, a także poza nią (pozytywne opiniowanie udzielania przepustek na okres wolny od zajęć szkolnych), objęciu problemów dzieci w relacjach rodzinnych rozmowami z psychologiem Placówki; wnioskowaniu do sądu o objęcie rodziny terapią lub skierowania rodzica na leczenie od uzależnień, w przypadku dzieci zdemoralizowanych – wnioskowanie o umieszczenie ich w ośrodkach wychowawczych lub socjoterapii. Poza tym, udzielano informacji (opinii) o relacjach dziecka z członkami rodziny na wniosek sądu, a w przypadku MOPR czy właściwego PCPR omawiano sytuację dziecka w ramach Zespołu ds. okresowej oceny. Wychowawcy kontaktowali się z członkami rodziny (lub osobami ważnymi dla dzieci) oraz pracownikami socjalnymi sprawującymi nadzór nad funkcjonowaniem tych rodzin.

Pomimo wymienionych działań Pogotowia, powroty do rodzin następowały w okresie od 5 do 36 miesięcy. W trzech przypadkach nastąpiło to po 5 miesiącach, w dwóch po 14 miesiącach, a pozostałych dwóch po 36 miesiącach. Główne przyczyny, oprócz wydłużającego się postępowania sądowego, to: niewydolność wychowawcza rodziców (brak zainteresowania dzieckiem, niepodejmowanie pracy, brak stabilności emocjonalnej i materialnej), nadużywanie alkoholu lub zachowanie dziecka i wynikająca z tego potrzeba objęcia go specjalnym systemem nauczania oraz wychowania.

(akta kontroli tom I str. 71-74, 299, tom II str. 316-437)

2.3.2. Do rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej trafiło łącznie 37 wychowanków. W 30 przypadkach dzieci zostały przeniesione do innych instytucjonalnych form pieczy zastępczej, a w siedmiu do rodzinnej pieczy zastępczej. W ramach tych przypadków, w jednym powrót do rodziny zastępczej nastąpił po ucieczce z tej rodziny, a w drugim po ustąpieniu problemów opiekuńczo-wychowawczych, które wystąpiły w trakcie pobytu w rodzinnej pieczy zastępczej. Dodatkowo, stwierdzono także dwa przypadki, w których dwójka dzieci postanowieniem sądu trafiła pod opiekę babki, bez ustanawiania jej rodziną zastępczą (przynajmniej na etapie pobytu dzieci w Pogotowiu).

Ponadto, w dziewięciu przypadkach ustalono, że dzieci wróciły do „instytucjonalnej pieczy”, tj. macierzystych placówek opiekuńczo-wychowawczych po uciezkach.

(akta kontroli tom I str. 71-74, 299)

⁵⁰ Pozostała piątka dzieci przebywała w Placówce w okresie przeprowadzania czynności kontrolnych.

Na próbie kontrolnej dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w jednym przypadku - chłopiec 6-letni, który przebywał w Pogotowiu od 31 maja 2015 r. (wraz z o rok młodszym bratem) przez 32 miesiące - został decyzją sądu umieszczony w rodzinnej pieczy zastępczej SOS Wioski Dziecięcej. Analiza zapisów planu pracy z dzieckiem, dokumentacji Zespołu ds. oceny sytuacji dziecka oraz korespondencji z sądem i MOPR wykazała, że wskazanie do podjęcia tych działań miało miejsce po roku od przyjęcia dziecka do Placówki – na początku czerwca 2016 r. Matka po wielomiesięcznej nieobecności i całkowitym braku zainteresowania dziećmi stawiała się na posiedzeniu Zespołu i wyraziła wolę umieszczenia dzieci w innej formie rodzinnej pieczy zastępczej. W planie pracy z dzieckiem został zapisany cel główny - praca z dzieckiem w celu przygotowania do przejścia do rodzinnej pieczy zastępczej. Nie wskazano jednak żadnych celów szczegółowych, ani metod dalszej pracy. Dopiero w listopadzie 2016 r., przed upływem 18 miesięcy pobytu rodzeństwa w Placówce, Dyrektor skierował do sądu wnioski – na podstawie art. 100 ust. 4a ustawy o systemie pieczy zastępczej o wszczęcie postępowania w celu wydania zarządzeń wobec małoletnich, celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających im powrót do rodziny lub umieszczenia ich w rodzinie przysposabiającej.

W związku z brakiem decyzji sądu - w styczniu i lipcu 2017 r. - ówczesny Dyrektor Pogotowia złożył do sądu wnioski o pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców, wskazując, jako optymalne rozwiązanie, umieszczenie dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej. Równoległe skierowano do MOPR pisma w sprawie poszukiwania rodziny zastępczej dla chłopców. W związku z uzyskanymi z MOPR informacjami o braku kandydatów na rodziców zastępczych, Placówka we wrześniu 2017 r. skierowała do sądu ponowną prośbę o rozważenie umieszczenia rodzeństwa w rodzinnej pieczy zastępczej (wskazując konkretną jej formę - Wioskę Dziecięcą SOS). W listopadzie 2017 r. – w odpowiedzi na zapytanie sądu – stowarzyszenie prowadzące tego rodzaju placówkę na terenie województwa lubelskiego – skierowało prośbę do Pogotowia o przesłanie dokumentów w celu kwalifikacji chłopców. W grudniu 2017 r. sąd pozbawił rodziców praw rodzicielskich oraz zdecydował o umieszczeniu chłopców w Wiosce. Jednak dopiero w związku z pisemną prośbą Pogotowia, przekazał w styczniu 2018 r. odpis postanowienia w tej sprawie. Na początku lutego 2018 r. rodzeństwo zostało umieszczone w Wiosce.

(akta kontroli tom II str. 403-412)

2.3.3. W okresie objętym kontrolą żaden z wychowanków Pogotowia nie został przysposobiony. Na próbie kontrolnej dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w żadnym przypadku celem głównym - określonym w planie pracy z dzieckiem - nie było jego przysposobienie.

Dyrektor Pogotowia stwierdził, że z uwagi na zmiany kadrowe oraz liczbę dzieci przebywających wówczas w Placówce trudno ustalić czy w 2017 r. wystąpiły przypadki, w których dzieci posiadały uregulowaną sytuację prawną, a sąd mimo tego nie podejmował rozstrzygnięcia decydującego o jego dalszych losach, bądź decydował o tym opieszale. W okresie 2018-2019 wystąpił jeden przypadek uregulowania sytuacji prawnej dziecka (14-letniego) poprzez pozbawienie rodziców praw rodzicielskich. W dniu 9 lipca 2019 r. wpłynęło postanowienie sądu z 12 czerwca 2019 r., w którym rozstrzygnięto o pozbawieniu praw rodzicielskich i umieszczeniu dziecka⁵¹ w Pogotowiu na miejscu typu socjalizacyjnego. Realizacja nastąpiła 16 lipca 2019 r., a opiekunem prawnym dziecka został wychowawca, który sprawował bezpośrednią opiekę nad dzieckiem. We wrześniu 2019 r. na Zespole ds. okresowej oceny sytuacji dziecka – po wysłuchaniu dziecka przez psychologa - podjęto decyzję o braku zasadności wszczęcia procedury adopcyjnej, gdyż

⁵¹ Przyjętego interwencyjnie 18 maja 2018 r.

dziecko nie wyraziło zgody na przysposobienie.

(akta kontroli tom I str. 298-299, 412, 415-417, tom II str. 316-437)

2.3.4. Z populacji 133 dzieci jedenaścioro zostało przyjętych po raz drugi lub kolejny. Dwójka nastolatków była wielokrotnie przywożona w trybie interwencyjnym do Pogotowia, w związku z ich uciezkami. Kolejne dwa przypadki to dzieci po dokonaniu ucieczek z innych placówek. Przypadek ponownego przyjęcia nastolatki, która poprzednio trafiła interwencyjnie po ucieczce z domu, a po kolejnej ucieczce, ojciec odmówił jej przyjęcia. Kolejny przypadek dotyczył przyjęcia dziewczynki, która przed laty trafiła z niewydolnego wychowawczo domu rodzinnego, a następnie po kilku latach została przyprowadzona przez rodzinę zastępczą, która rozwiązała się. Jedno z dzieci zostało umieszczone po raz pierwszy po zgłoszeniu przemocy ze strony matki. Decyzją sądu powróciło do domu rodzinnego, a następnie zostało doprowadzone przez ojca z uwagi na brak poprawy sytuacji domowej. Kolejne przypadki dotyczyły dwóch rodzeństw, które z uwagi na problem alkoholowy i niewydolność wychowawczą matek zostały ponownie umieszczone w Placówce.

(akta kontroli tom I str. 298)

2.4. Realizacja przez placówkę wniosków pokontrolnych i reakcja na skargi

W latach 2017-2019 (do dnia rozpoczęcia niniejszej kontroli NIK) w Pogotowiu zostały przeprowadzone dwie kontrole przez Wojewodę Lubelskiego, dwie przez MOPR oraz dwie przez Lubelskiego Państwowego Inspektora Sanitarnego.

2.4.1. Pierwsza z kontroli⁵² Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (LUW) obejmowała ocenę wybranych praw dziecka pod kątem realizacji zaleceń sformułowanych w czerwcu 2016 r.⁵³ oraz ocenę zakresów obowiązków wychowawców i przepisów regulaminu pracy w aspekcie podziału czasu pracy wychowawców. Stwierdzono nieprawidłowości polegające na: nierównym traktowaniu jednego z wychowanków przez pracowników Placówki⁵⁴; przekraczaniu kompetencji przez dwóch wychowawców poprzez prowadzenie pracy psychoterapeutycznej z wychowankami mimo braku uprawnień; występowaniu sytuacji, w których pracownicy stosowali wobec wychowanków przemoc psychiczną (wyzwiska, podniesiony głos, niewłaściwe komentarze); nierealizowaniu art. 93 ust. 4 pkt 4 ustawy o systemie pieczy zastępczej, zobowiązującego do podejmowania działań mających na celu powrót dziecka do rodziny; nieprzestrzeganiu art. 103 ust. 6 ustawy o systemie pieczy zastępczej, gdyż pobyt dziecka trwał dłużej niż 3 miesiące, w przypadkach, gdy nie była prowadzona praca z rodziną celem jego powrotu do rodziny; wychowankowie nie byli przygotowywani do przysposobienia ani do umieszczenia w pieczy zastępczej.

Przyczyną nieprawidłowości były niewłaściwe postawy wychowawców w stosunku do dzieci, skutkiem czego nie przestrzegano prawa dziecka. W wyniku kontroli zalecono: udział pracowników w superwizjach i podnoszenie kwalifikacji; podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny; zaprzestanie prowadzenia terapii bez uprawnień i zlecenie tych czynności profesjonalistom; przestrzeganie ustawowych okresów pobytu dziecka w Placówce oraz uregulowanie sytuacji pełnoletniego wychowanka. W piśmie z 29 grudnia 2017 r. Dyrektor poinformował LUW o przyjęciu do realizacji wszystkich zaleceń oraz o zakończeniu pobytu w Pogotowiu pełnoletniego wychowanka.

(akta kontroli tom II str. 29-59)

Dруга kontrola LUW⁵⁵ dotyczyła wyjaśnienia zarzutów, podniesionych w artykule

⁵² Została przeprowadzona w trybie zwykłym w okresie od czerwca do lipca 2017 r.

⁵³ Kontrola została przeprowadzona na terenie Placówki w okresie lutego-marca 2016 r. i obejmowała analizę zarzutów dotyczących funkcjonowania Placówki podniesionych w artykule prasowym z 11 lutego 2016 r. pt. „Rygor w Pogotowiu. Nastolatka walczy z systemem”.

⁵⁴ Faworyzowaniu chłopca pełnoletniego (obcokrajowca), który „terroryzował” pozostałych wychowanków.

⁵⁵ Przeprowadzona w trybie uproszczonym od 23 listopada 2017 r. do 22 stycznia 2018 r.

prasowym pt. „Dzieci krzywdzą dzieci”⁵⁶ i objęła wyjaśnienie okoliczności użycia przemocy przez dwóch małoletnich wychowanków Placówki wobec trzeciego, celem jego doprowadzenia do czynności o charakterze seksualnym oraz braku zawiadomienia o tym zdarzeniu prokuratury i sądu przez ówczesnego Dyrektora. W trakcie, kontrola została rozszerzona o kolejne kwestie, związane z wpływem do LUW anonimowego pisma wskazującego na nieprawidłowości w wypełnianiu funkcji przez jedną z wychowawczyń⁵⁷, tj. zachowań przemocowych, jakie miała stosować wobec wychowanków. Kontrola wykazała m.in.: nieprzestrzeganie praw dziecka; brak prawidłowych oddziaływań wychowawczych i specjalistycznych w przypadku przejawiania przez dzieci zachowań o charakterze seksualnym; nierzetelne prowadzenie dokumentacji dzieci; brak prawidłowej komunikacji między kadrami Placówki, brak edukacji seksualnej dzieci; brak przeniesienia wychowanków uczestniczących w zdarzeniu do innych pomieszczeń sypialnych i nie zapewnienie im dostępu do badań medycznych. Przyczynami nieprawidłowości były niewłaściwe postawy wychowawców, brak specjalistycznej wiedzy z zakresu pracy z dzieckiem dot. sfery seksualnej oraz brak prawidłowej komunikacji pomiędzy wychowawcami. Skutkiem było m.in. nieprzestrzeganie praw dziecka. W treści wystąpienia stwierdzono m.in., że jego egzemplarz zostanie przesłany do Prokuratury w związku z jej żądaniem⁵⁸. W zaleceniach⁵⁹ wniesiono o: przestrzeganie praw dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego, ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka, ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem; wyjaśnianie sytuacji problemowych, w sposób gwarantujący dziecku poczucie bezpieczeństwa i stabilne środowisko wychowawcze; uwzględnienie zajęć dotyczących m.in. przemocy rówieśniczej i seksualności; udział pracowników w specjalistycznych szkoleniach⁶⁰, rzetelne prowadzenie dokumentacji dzieci, dokonanie odpowiednich zmian w procedurach postępowania w przypadku wystąpienia działań wymagających natychmiastowej interwencji.

W marcu 2018 r. Dyrektor Placówki poinformował LUW o uaktualnieniu procedur kryzysowych (dotyczących przemocy i sfery seksualności), wprowadzeniu zmian organizacyjnych pracy wychowawców i specjalistów zabezpieczających potrzeby dzieci i nadzór nad grupami wychowawczymi. Psychologowi i pedagogowi Placówki powierzono przygotowanie spotkań z wychowankami dotyczących edukacji seksualnej. Zaplanowano przygotowanie długofalowego planu szkoleń specjalistycznych dla pracowników, a także zapoznanie ich z brakami stwierdzonymi w prowadzonej dokumentacji dzieci.

(akta kontroli tom II str. 60-94)

W trakcie niniejszej kontroli NIK ustalono, że: procedury kryzysowe zostały opracowane i wprowadzone przez Placówkę w grudniu 2018 r. (opisane w pkt 1.3.4 wystąpienia); dokonano odpowiednich zmian harmonogramów pracy wychowawców i specjalistów (ustalenia zawarte w pkt 1.3.5 wystąpienia); psycholog przeprowadzał w miarę potrzeb doraźne rozmowy dotyczące edukacji seksualnej wychowanków; pracownicy Placówki uczestniczyli w szeregu szkoleń specjalistycznych.

(akta kontroli tom I str. 282-291, 428, 454-459)

2.4.2. W listopadzie 2017 r. czynności kontrolne w Placówce przeprowadził również MOPR. Kontrola objęła realizację zadań związanych z zapewnieniem dzieciom opieki i wychowania, w tym ocenę prowadzenia dokumentacji dotyczącej dziecka.

⁵⁶ Opublikowanym 17 listopada 2017 r.

⁵⁷ W trakcie kontroli LUW (na początku stycznia 2018 r.) wychowawczynie ta złożyła do Dyrektora Placówki wypowiedzenie umowy o pracę (za porozumieniem stron). Z dniem 4 stycznia 2018 r. umowa została rozwiązana.

⁵⁸ Żądaniem wydania rzeczy dotyczących postępowania w sprawie znęcania się nad wychowankami Pogotowia przez jedną z wychowawczyń.

⁵⁹ W wystąpieniu pokontrolnym LUW z 22 lutego 2018 r.

⁶⁰ Pracy z dzieckiem po przemocy seksualnej, edukacji seksualnej dzieci, komunikacji z dzieckiem.

W wyniku kontroli zostały sformułowane zalecenia dotyczące m.in.: opracowywania planów pomocy dziecku przy współpracy z asystentem rodziny, dokonywania zapisów w kartach pobytu i kartach udziału w zajęciach specjalistycznych w sposób odzwierciedlający stan faktyczny; objęcia wychowanków wsparciem adekwatnym do potrzeb dziecka, jego wieku rozwojowego oraz do zaistniałych sytuacji; opracowania zasad prowadzenia dokumentacji współpracy z rodziną oraz wskazania osób odpowiedzialnych za realizację tych kontaktów; poprawy atmosfery w Placówce; umożliwienia pracownikom udziału w superwizji oraz podjęcia działań w celu integracji zespołu wychowawczego; przestrzegania zasad równego, podmiotowego, indywidualnego traktowania wszystkich wychowanków, nie stosowania zasady odpowiedzialności zbiorowej; pozytywnego wzmocnienia wychowanków, kierowania się dobrem dziecka; zaniechania metod wychowawczych negatywnie wpływających na poczucie godności dzieci; wprowadzenia zapisów istotnych informacji z dyżurów; dostosowania procedur wewnętrznych do zdarzenia mającego miejsce w Pogotowiu oraz mogących wystąpić w przyszłości. W przypadkach bardziej skomplikowanych MOPR zalecił powoływanie zespołu interwencyjnego. Zalecono także: uszczegółowienie procedur wewnętrznych; przeanalizowanie planowania dyżurów nocnych; przeprowadzenie szkoleń kadry; dostosowanie harmonogramu pracy specjalistów do potrzeb wychowanków; wzmocnienie nadzoru nad: wychowawcami i specjalistami w zakresie uzupełniania dokumentacji; objęcie wychowanków wsparciem i pomocą w sytuacjach szczególnie trudnych, a także dokonanie przeglądu technicznego i ewentualnej naprawy systemu monitoringu wizyjnego oraz rozważenia możliwości zainstalowania dodatkowych kamer rejestrujących zdarzenia w ciągach komunikacyjnych, co pozwoliłoby na większy nadzór nad wychowankami.

Korespondencja pokontrolna pomiędzy Pogotowiem a MOPR wskazywała na trudności w realizacji niektórych z zaleceń lub odmowę ich wykonania (w przypadku monitoringu wizyjnego). W związku z tym w maju i czerwcu 2018 r. MOPR przeprowadził kontrolę sprawdzającą realizację zaleceń pokontrolnych. W wyniku czynności kontrolnych kontrolerzy MOPR ustalili, że zrealizowane zostały zalecenia dotyczące: dostosowania zapisów Regulaminu organizacyjnego do faktycznej struktury zatrudnienia, wprowadzenia zarządzeniem procedur przyjęcia dziecka oraz zasad postępowania z wychowankiem w przypadku wystąpienia działań wymagających natychmiastowej interwencji; opracowywania planu pomocy dziecku we współpracy z asystentem rodziny; pisemnego raportowania istotnych informacji z przebiegu dyżuru; zmiany harmonogramów pracy wychowawców i specjalistów oraz wprowadzenia dyżurów nocnych pełnionych przez dwie osoby; ulokowania wszystkich wychowanków na jednej kondygnacji; przeprowadzenia szkoleń wewnętrznych w zakresie przemocy seksualnej (wykorzystywania, krzywdzenia); wprowadzenia system równoważnego czasu pracy.

W ocenie Dyrektora Placówki: po zmianach kadrowych nastąpiła poprawa atmosfery i wzajemnych kontaktów, co w pozytywny sposób wpłynęło na efektywność pracy. Podejmowano wiążące dla dzieci decyzje po konsultacji z Dyrektorem. Pracownicy nie brali udziału w superwizji, ponieważ nie zgłaszali takiej potrzeby. Cyklicznie odbywały się zebrania, na których omawiane były bieżące sprawy, rozstrzygane problemy i wątpliwości oraz podejmowane tematy merytoryczne. Ponadto, przyjęto zasadę, że żaden wychowawca nie może wprowadzić na własną rękę samodzielnych pomysłów wychowawczych, terapii oraz zajęć grupowych, poza zabawą i rekreacją. Systematycznie omawiany jest „klimat wychowawczy”, kontakty interpersonalne wychowanków w grupie oraz prawa dziecka, które mają sprzyjać „zapobieganiu krzywdzeniu dzieci”.

Nie zostały zrealizowane zalecenia w zakresie: sporządzania diagnoz psychofizycznych ze wskazaniem pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub do usamodzielnienia; zapisów

w kartach pobytu w zakresie informacji o szczególnych potrzebach dzieci oraz współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny; nie wprowadzono zajęć grupowych z wychowankami; nie przeprowadzono zajęć dotyczących edukacji seksualnej, przemocy; nie opracowano procedur wewnętrznych zawierających zasady postępowania z wychowankiem w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych. Stwierdzono także niepełną realizację zaleceń dotyczących: wzmocnienia nadzoru nad wychowawcami w zakresie uzupełniania dokumentacji wychowanków (niewyczerpujące dokonywanie wpisów); prowadzenia kart udziału dziecka w zajęciach specjalistycznych, które nie zawierały opisu przebiegu zajęć.

Po przeprowadzeniu kontroli Dyrektor MOPR skierował do Pogotowia wystąpienie (z 18 czerwca 2018 r.), w którym wydał szereg zaleceń odnoszących się do wyeliminowania nie zrealizowanych dotychczas nieprawidłowości. W kolejnych miesiącach⁶¹ Ośrodek konsekwentnie monitorował realizację wniosków.

(akta kontroli tom II str. 162-258)

2.4.3. Przedmiotem kontroli przeprowadzonych przez Lubelskiego Państwowego Inspektora Sanitarnego było:

- przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące pomieszczeń i sprzętu używanego w Placówce oraz utrzymania należytego stanu higienicznego⁶² oraz zapewnienia systemu pierwszej pomocy, a także bezpieczeństwa terenu urządzonego wokół Placówki. W wyniku kontroli przeprowadzonej we wrześniu 2018 r. nie stwierdzono nieprawidłowości.

- kompleksowa ocena zgodności funkcjonowania zakładu z obowiązującym prawem żywnościowym (kontrolę przeprowadzono w listopadzie 2018 r. na „bloku żywienia”). W protokole kontroli nie odnotowano nieprawidłowości.

(akta kontroli tom II str. 259-282)

2.4.4. W rejestrze skarg prowadzonym w Pogotowiu (od 2014 r.) nie zostały zarejestrowane żadne skargi.

(akta kontroli tom I str. 38-40)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niemonitorowanie prowadzonego postępowania sądowego w przypadku rodzeństwa poniżej 10 roku życia, przebywającego w Pogotowiu od lipca 2014 r. przez 36 miesięcy.

Po złożeniu przez Dyrektora w kwietniu 2016 r. wniosku, na podstawie art. 100 ust. 4a ustawy o systemie pieczy zastępczej, przez 15 miesięcy (do lipca 2017 r.) nie podjęto żadnej czynności w celu ustalenia przyczyn przedłużającego się rozstrzygania w tej sprawie i biernie oczekiwano na wydanie przez sąd orzeczenia co do dalszych losów dzieci.

2. Niepodjęcie niezwłocznych czynności w sprawie uregulowania sytuacji prawnej wychowanka poniżej 10 roku życia (przebywającego w Pogotowiu wraz z młodszym bratem przez 32 miesiące).

Po roku pobytu w Placówce, tj. na początku czerwca 2016 r. okazało się, że powrót braci do rodziny biologicznej stał się niemożliwy, a mimo to pierwsze działania w tym zakresie podjęto dopiero po pół roku - w styczniu 2017 r. wnioskując do sądu o pozbawienie władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z art. 103 ust. 9 ustawy o systemie pieczy zastępczej, dziecko poniżej 10. roku życia przyjęte do placówki typu interwencyjnego, zostaje niezwłocznie przeniesione do jednej z rodzinnych form pieczy zastępczej.

⁶¹ Do grudnia 2018 r.

⁶² W szczególności pokoi mieszkalnych dzieci, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, aneksów kuchennych z jadalnią, świetlic, ciągów komunikacyjnych, pralni.

Dyrektor Placówki - w związku ze zmianami kadrowymi na końcu 2017 r. i w trakcie 2018 r., w tym odejściem z pracy wychowawczynie sprawującej bezpośrednią opiekę nad dziećmi oraz zmianą na stanowisku Dyrektora i Zastępcy Dyrektora Placówki - nie był w stanie wyjaśnić przyczyn wskazanych zaniedbań.

(akta kontroli tom I str. 345, 348, 451, 453, tom II str. 350-369, 403-412)

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka współpracowała z instytucjami odpowiedzialnymi za udzielenie pomocy przebywającym w niej dzieciom, a także z rodzinami biologicznymi podopiecznych. Nie podejmowała jednak wystarczających i niezwłocznych działań zmierzających do unormowania sytuacji dzieci oraz skrócenia czasu ich pobytu. Ustalenia kontroli wskazują na przypadki, w których Pogotowie nie podejmowało działań lub podejmowało je ze znaczną zwłoką w ramach toczących się postępowań sądowych w stosunku do dzieci poniżej 10 roku życia, które zostały przyjęte w latach 2014-2015. W ocenie NIK negatywny wpływ na to mogły mieć także, przesyłane do sądu⁶³ wnioski Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka (wyrażone w formie lakonicznej sentencji), które⁶⁴ wskazywały na zasadność dalszego pobytu dziecka w Placówce, mimo, że ta (do marca 2019 r.) miała charakter wyłącznie interwencyjny - jej zadaniem była doraźna opieka nad dzieckiem w sytuacji kryzysowej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

1. NIK wskazuje na opóźnione informowanie przez Dyrektora Pogotowia właściwych podmiotów o przyjęciu dziecka do Placówki. W sześciu przypadkach (na 11 zbadanych przyjęć w okresie objętym kontrolą⁶⁵) stwierdzono, że Dyrektor - później niż w ciągu 24 godzin - poinformował właściwy sąd, MOPR, powiatowe centrum pomocy rodzinie i ośrodek pomocy społecznej o przyjęciu dziecka w trybie interwencyjnym. Maksymalne opóźnienia wyniosły dwa dni i dotyczyły wyłącznie przypadków powiadomienia o przyjęciu dzieci od piątku po południu do soboty. Informacje do właściwych podmiotów zostały przesłane w pierwszym dniu roboczym, tj. w poniedziałek.

2. Zdaniem NIK przyjęta praktyka organizowania pierwszego posiedzenia Zespołu ds. okresowej oceny dziecka dopiero po ponad 2,5-3 miesiącach od przyjęcia dzieci do Placówki, a incydentalnie także po tym terminie (97 i 100 dni), skutkuje nieprzestrzeganiem przez Placówkę art. 103 ust. 9 ustawy o systemie pieczy zastępczej, który stanowi, że dziecko poniżej 10. roku życia przyjęte do placówki typu interwencyjnego, powinno być niezwłocznie przeniesione do jednej z rodzinnych form pieczy zastępczej, a także art. 103 ust. 6 ustawy o systemie pieczy zastępczej, wskazującego, że pobyt dziecka w placówce typu interwencyjnego nie może trwać dłużej niż 3 miesiące.

Ponadto, podkreślić należy, że w schemacie przyjęcia dziecka do Placówki, obowiązującym do 12 grudnia 2018 r., wskazywano m.in.: na podjęcie działań w kierunku zorganizowania posiedzenia Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka „w miarę możliwości - niezwłocznie po przybyciu dziecka”.

Placówka nie wykorzystywała również narzędzia w postaci wniosków przesyłanych do sądu przez Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, jako formy informowania o bieżącej sytuacji wychowanka i jego rodziny, ograniczając się do

⁶³ Na podstawie art. 138 ust. 2 ustawy o systemie pieczy zastępczej.

⁶⁴ W każdym ze zbadanych przypadków.

⁶⁵ Zbadanych zostało 15 przyjęć, z których cztery nastąpiły przed okresem objętym kontrolą w latach 2014-2015.

przesłania sentencji decyzji podjętej przez Zespół.

Wnioski

1. Uzyskiwanie zezwolenia Wojewody Lubelskiego, o którym mowa w art. 95 ust. 3a ustawy o systemie pieczy zastępczej, przed przyjęciem dziecka do Placówki ponad limit, z wyłączeniem dzieci przyjmowanych w trybie interwencyjnym.
2. Podejmowanie niezwłocznych działań w celu uregulowania sytuacji prawnej dziecka, zwłaszcza po powzięciu informacji o niemożności powrotu dziecka do rodziny biologicznej.
3. Bieżące monitorowanie prowadzonych postępowań sądowych.
4. Opracowywanie planów pomocy dziecku przy współpracy z asystentem rodziny i odpowiednie dokumentowanie tego faktu.
5. Modyfikowanie planów pomocy dziecku stosownie do zmiany sytuacji dziecka, lecz nie rzadziej niż co pół roku.
6. Pozyskanie zaświadczeń o niekaralności pracowników Pogotowia, stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym.
7. Regularne dokonywanie przeglądów produktów leczniczych i wyrobów medycznych w apteczkach pierwszej pomocy.
8. Oznaczenie krawędzi stopni schodów kolorem kontrastujących z kolorem posadzki.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, 17 grudnia 2019 r.

Kontroler
Ewa Kulik
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

.....
Podpis

.....
Podpis